

Sto lat Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–2021)

Rafał Sikora¹, Anna Waśkowska², Oliwia Kowalczevska³, Piotr Krzywiec⁴, Izabela Ploch⁵

R. Sikora

A. Waśkowska

O. Kowalczevska

P. Krzywiec

I. Ploch

100 years of the Polish Geological Society (1921–2021). *Prz. Geol.*, 70: 247–266.

Abstract. The Polish Geological Society (PGS) was established on April 24, 1921. The seat of the PGS Board is in Kraków, as the Jagiellonian University in Kraków was the most active centre of geological sciences before Poland regained independence in 1918. For over 100 years, the main forms of the Society's activity have been annual conferences in various parts of Poland and the publication of the journal *Annales Societatis Geologorum Poloniae*. There are three main periods in the history of the Society. During the first period, covering the years 1921–1939, the activities of PGS focused on the integration of the geological community and the development of regional branches (Warszawa, Lwów, Borysław and Wilno). During this period, the tradition of annual scientific meetings of PGS in various parts of Poland was established. Additionally, PGS members were instrumental in establishing the Carpatho-Balkan Geological Association and the INQUA. The development of PGS was abruptly stopped in September 1939 by World War II, during which several dozens of Society's members lost their lives. The third period covers the post-war period. The most intense development of the society took place in the 1960s and 1970s, when membership reached almost 1,500 active members, and the attendance at the annual meetings was in the order of hundreds of participants, often including foreign guests. During this period, many regional branches and specialist sections were established. The society's activity was high also during the crisis years of the 1980s. After the political changes in 1989–1990, PGS significantly developed international contacts. In the 1990s, representatives of the Society were invited to AEGS, EFG and AAPG, which resulted in the organization of numerous international conferences. One of the most important initiatives of the 21st century was the organization of the Polish Geological Congresses in 2008, 2012 and 2016. The most important element of the Society's activities is still the very popular annual PGS Scientific Meetings together with the accompanying field trips and seminars.

Keywords: Polish Geological Society, history of geological science, Polish geologists

Jubileusz 100-lecia Polskiego Towarzystwa Geologicznego (PTGeol – nowy skrót nazwy towarzystwa) jest wyjątkową okazją do przedstawienia w zarysie jego bogatej historii. Polskie Towarzystwo Geologiczne jest największą i najstarszą w Polsce organizacją naukowo-społeczną zrzeszającą geologów oraz osoby zainteresowane i zajmujące się naukami o Ziemi. Jest to środowisko osób, które poprzez swoją działalność miały i mają wpływ na kształtowanie i rozwój polskiej geologii. Towarzystwo funkcjonowało w różnych warunkach społeczno-ekonomicznych kraju, przetrwało czas wojny, komunizmu i okres transformacji ustrojowej Polski. Bez wątpienia sukcesy PTGeol były związane ze wspaniałymi ludźmi, którzy skupieni wokół wspólnych idei zawsze inicjowali, organizowali i wspierali liczne przedsięwzięcia naukowe i społeczne.

Podsumowanie działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego wpisuje się w jego tradycję, gdyż czas refleksji, związany zwykle z kolejnymi rocznicami PTGeol, skłaniał jego członków do retrospekcji, uzupełnień i syntezy. Historia PTGeol była już kilkakrotnie prezentowana, każdorazowo z innej perspektywy. Początki działalności towarzystwa przedstawił Goetel (1923a), który także później dwukrotnie omówił jego kilkudziesięcioletnią działalność (Goetel, 1953, 1954). Pierwsze 21 lat zjazdów PTGeol zostało podsumowane przez Krajewskiego (1953). W związku z 40-leciem istnienia Towarzystwa w 1962 r. w *Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego* opublikowano artykuł historyczny autorstwa Biedy (1962), a z okazji XX-lecia PRL syntezy dziejów i zjazdów PTGeol dokonał Świdziński (1964). Kolejną okazją do refleksji

¹ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Centrum Geozagrożeń, ul. Skrzatów 1, 31-560 Kraków; rafal.sikora@pgi.gov.pl

² Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, Akademia Górniczo-Hutnicza, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków; waskowsk@agh.edu.pl

³ Instytut Nauk Geologicznych, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 3a, 30-387 Kraków; oliwia.kowalczevska@doctoral.uj.edu.pl

⁴ Instytut Nauk Geologicznych, PAN, ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa; piotr.krzywiec@twarda.pan.pl

⁵ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; izabela.ploch@pgi.gov.pl

nad dziejami Towarzystwa było jego 50-lecie w 1971 r., kiedy to w *Roczniku...* ukazał się artykuł Maślankiewicza (1971a) oraz cykl 14 artykułów opublikowanych w *Przeglądzie Geologicznym*. W ogólną historię towarzystwa wprowadzał kolejny z okolicznościowych artykułów Maślankiewicza (1971b) oraz publikacja Passendorfera (1971), w której w obszernym zarysie zostały przybliżone i podsumowane zjazdy PTGeol. Oba artykuły były bogato ilustrowane fotografiami wybitnych postaci polskiej geologii oraz zdjęciami z wycieczek zjazdowych. Szereg kolejnych prac zostało poświęconych szczególnie oddziałom i kołom PTGeol (Czernicki, 1971; Jamkowska, Dzioba, 1971; Narębski, 1971; Maślankiewicz, 1971c; Pieczka, 1971; Roniewicz, 1971; Siewniak, 1971) oraz sekcjom (Łaski, Sojka, 1971; Harańczyk, 1971; Ślącza, 1971; Kutek, 1971; Macioszczyk, Turek, 1971).

ŹRÓDŁA DANYCH I INFORMACJI

W poznaniu historii Polskiego Towarzystwa Geologicznego kluczowe były studia nad rocznymi sprawozdaniami z jego działalności (94 dokumenty), publikowanymi na łamach *Rocznika...* lub znajdującymi się w archiwum. Szczegółowej analizie podlegały też sprawozdania i relacje ze zjazdów naukowych, posiedzeń walnych zebrań PTGeol i walnych zjazdów delegatów. Ogółem przeanalizowano ponad 160 tego typu dokumentów. Nieocenioną rolę w opracowaniu niniejszego artykułu odegrały syntezы Goetla (1953, 1954), Biedy (1962), Świdzińskiego (1964) i Maślankiewicza (1971a, b), które szczególnie przybliżyły okres II Rzeczypospolitej i czasy II wojny światowej, ale też pierwsze lata i dekady okresu powojennego. Każde z tych opracowań przedstawiały historię towarzystwa w zupełnie inny sposób, przez pryzmat czasów, w których powstawały. Takie spojrzenie było dla nas niezwykle cenne. W latach późniejszych działalność międzynarodową PTGeol w zakresie badań czwartorzędu przybliżył Alexandrowicz (2009). Ważnymi źródłami danych były również treści wielu artykułów relacjonujących przebieg zjazdów i wycieczek zjazdowych czy *Przeglądzie Geologicznym*. Pomocne w zebraniu danych były również informacje zawarte w wielu publikacjach traktujących o historii geologii i rozwoju badań geologicznych w Polsce, historii Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego oraz przybliżające losy polskich geologów (Samsonowicz, 1948; Osika, 1970; Różiewicz, Różiewicz, 1974; Skoczyła, 1985, 2009, 2018a, b; Mizerski, Urban, 2004; Graniczny i in., 2012, 2015; Miecznik, 2017).

Dokonując syntezy historii PTGeol, jego dzieje można podzielić na kilka głównych okresów: czas organizacji PTGeol (1921–1923); okres II Rzeczypospolitej (1923–1939), czasy II wojny światowej (1939–1945), okres PRL (1945–1989) obejmujący trzy etapy: lata 40. i 50. XX w. – reaktywacja PTGeol, lata 60. i 70. XX w. – optimum rozwoju PTGeol oraz lata 80. XX w., a następnie okres przemian ustrojowych (1989–1999) i czasy współczesne (2000–2021).

CZAS ORGANIZACJI PTGeol (1921–1923)

Powołanie Polskiego Towarzystwa Geologicznego wpiętywało się w nurt inicjatyw niepodległościowych, powszechnie podejmowanych w Polsce po 1918 r. Polskie

instytucje państwowe nie mogły partycypować w XIX-wiecznym „boomie geologicznym”, jaki przetoczył się po świecie, jednak czynnie i z wieloma sukcesami uczestniczyli w nim Polacy, jako czynni geolodzy lub nauczyciele akademicy pozostający w służbie innych mocarstw. Przed 1918 r. najsilniejszym i najbardziej niezależnym od polityki państw rozbiorowych ośrodkiem skupiającym polskich geologów był Kraków. W tym mieście zwykle krzyżowały się drogi zawodowe geologów z innych zaborów. Z historycznego i społecznego punktu widzenia Kraków, a zwłaszcza Gabinet Geologiczny na Uniwersytecie Jagiellońskim, był naturalnym miejscem, gdzie mogła powstać inicjatywa utworzenia organizacji, która za swój podstawowy cel stawiałaby integrację środowiska polskich geologów i czynne wsparcie badań geologicznych na ziemiach polskich.

Stosunkowo szybko, w realiach przywróconej państwowości, rozpoczęły się działania na rzecz takiej organizacji. W zamierzeniu PTGeol miało rozpocząć swoją działalność w 1920 r., jednak plan ten pokrzyżował najazd bolszewicki na Polskę (Goetel, 1923b). Już na początku działalność geologiczna na ziemiach polskich została uwikłana w bieżącą sytuację polityczną, co w przyszłości miało miejsce wielokrotnie, dlatego idea powołania PTGeol urzeczywistniła się dopiero 24 kwietnia 1921 r. Jej głównym orędownikiem był Władysław Szajnocha, który piastował stanowisko kierownika Gabinetu Geologicznego UJ. Zainicjował on spotkanie założycielskie, na które zaprosił kilkunastu uznanych w owym czasie geologów akademickich i górniczych reprezentujących wszystkie ośrodki w kraju oraz przedstawicieli rządu RP (Goetel, 1923a, 1954; Bieda, 1962; Maślankiewicz, 1971a, b; Alexandrowicz, 2009). Zebranie konstituujące Polskie Towarzystwo Geologiczne poprowadził Antoni Meyer (delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu).

Pierwszym przewodniczącym Towarzystwa został Władysław Szajnocha, jego zastępcą Jan Nowak, a sekretarzem Władysław Żelechowski (Kraków; tab. 1). Poza nimi w skład pierwszego Zarządu PTGeol weszli: Wilhelm Friedberg (Poznań), Walery Goetel (Kraków), Jan Lewiński (Warszawa), Bronisław Rydzewski (Wilno), Władysław Szafer (Kraków), Wawrzyniec Teisseyre (Lwów), Edward Windakiewicz (Bochnia; patrz str. 240). Taki skład zarządu był odzwierciedleniem wszystkich ówczesnych ośrodków geologicznych w Polsce (Maślankiewicz, 1971a). W późniejszym okresie powiększono go o dodatkowych członków w osobach Józefa Grzybowskiego, Kazimierza Jossego i Jerzego Smoleńskiego. Na zebraniu założycielskim został uchwalony pierwszy statut towarzystwa, który stał się drogowskazem i kanwą dla wszystkich kolejnych statutów. W dokumencie tym znalazł się zapis definiujący nadrzędny cel PTGeol, czyli *zjednoczenie polskich geologów do współpracy nad postępowaniem geologii w Polsce, a w szczególności nad poznaniem najdokładniejszym budowy geologicznej wszystkich ziem polskich* (Maślankiewicz, 1971a, b). Statut określał również Kraków jako siedzibę towarzystwa oraz zakres działalności organizacji. Przypomniał je przy okazji jubileuszu 50-lecia PTGeol Maślankiewicz (1971a): stałe miesięczne zebrania członków (wraz z wycieczkami) w miejscu siedziby towarzystwa, doroczne wędrowne zebrania (wraz z wycieczkami) wszystkich członków w miejscach mających znaczenie dla geologii lub górnictwa ziem polskich i publiczne wędrowne wykłady popularyzujące w Polsce geologię i nauki pokrewne. Aktywność towarzystwa obejmowała również wspomaganie ośrodków prowincjonalnych w zakładaniu

Tab. 1. Prezysi i sekretarze Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 1. List of the Presidents and the Secretaries of the Main Board of the Polish Geological Society

Przewodniczący / <i>Chairman</i>	Okres prezesury / <i>Presidency time</i>	Sekretarz / <i>Secretary</i>
Władysław Szajnocha	24.04.1921–2.07.1924	Władysław Żelechowski
Karol Bohdanowicz	2.07.1924–4.07.1926	
Jan Nowak	4.07.1926–18.02.1940	Franciszek Bieda (do 1929) Kamila Skoczylas-Ciszewska (1929–1931) Marian Książkiewicz (1931–1939)
Stefan Czarnocki	4.06.1945–6.01.1947	Kazimierz Maślankiewicz (1945–1951)
Wojciech Rogala	6.01.1947–4.05.1947	
Marian Książkiewicz	4.05.1947–23.08.1951	
Franciszek Bieda	23.08.1951–19.05.1957	Krzysztof Birkenmajer
Henryk Świdziński	19.05.1957–23.06.1969	Stanisław Czarniecki (1957–1961) Rafał Unrug (1961–1977)
Kazimierz Maślankiewicz	21.08.1969–23.07.1977	
Rafał Unrug	23.07.1977–12.09.1979	Andrzej Ślącza (1977–1983) Ryszard Gradziński (1983–1985) Andrzej Paulo (1985–1989)
Zbigniew Wilk	12.09.1979–14.09.1989	
Andrzej Ślącza	14.09.1989–11.09.2003	
Jacek Matyszkiewicz	11.09.2003–27.06.2008	Janusz Magiera (1989–2011) Józef Chowaniec (2011–2021)
M. Adam Gasiński	27.06.2008–20.09.2021	
Tadeusz Peryt	od 20.09.2021	Piotr Krzywicz (od 2021)

lokalnych zbiorów oraz muzeów geologicznych i górni czych oraz opracowywanie wydawnictw naukowych z zakresu polskiej geologii. Z perspektywy stu lat, które upłynęły od momentu ogłoszenia statutu, należy stwierdzić, że pierwotne założenia nie straciły na aktualności i nadal stanowią główny nurt działalności towarzystwa.

Ponieważ podstawową formą pracy geologicznej są badania terenowe, od samego początku wprowadzono naukowe spotkania przy odsłonięciach. Już podczas zebrania inauguracyjnego zaanonsowano I. Zjazd Naukowy PTGeol, wtedy jeszcze określane mianem „Wędrownego Zebrania” (Goetel, 1923b). Wydarzenie to miało miejsce w Kielcach w dniach 21–24 sierpnia 1921 r. (Maślankiewicz, 1971a; ryc. 1) i obfitowało w wycieczki terenowe (m.in. w okolicach Kielc i Chęcina), które prowadził Jan Czarnocki. Oprócz sesji terenowych przewidziano sesję stacjonarną, a pierwszy w historii zjazdów PTGeol wykład pt. *Górotwórcze fazy Karpat i Alp* wygłosił Jan Nowak (Goetel, 1923; Szunke, Kowalczyński, 2006). Pierwszy zjazd terenowy stał się wzorcem dla kolejnych, które organizowano wg podobnego scenariusza.

Drugie Wędrowne Zebranie PTGeol w dniach 25–28 czerwca 1922 r. poprowadził sam Władysław Szajnocha. Miało ono miejsce na terenie Śląska Cieszyńskiego (Maślankiewicz, 1971a; ryc. 1), który decyzją Rady Ambasadorów z dnia 28 lipca 1920 r. został włączony w granice Polski. Istotnym elementem zebrania była wycieczka do kopalni *Silesia* w Dziedzicach, a zagadnienia budowy geologicznej „śląskiego zagłębia węglowego” (ówczesne określenie na Górnośląskie Zagłębie Węglowe) były tematem wykładu wygłoszonego przez Walerego Łozińskiego (Goetel, 1923b). Od tej pory sprawy geologii i górnictwa węglowego były ważnym i obowiązkowym punktem programu kolejnych zjazdów PTGeol organizowanych na Górnym Śląsku. Podczas zjazdów, oprócz części naukowej, odbywały się walne zebrania PTGeol, na których dokonywano korekt statutu PTGeol, określano najbliższe zadania do realizacji, a co 2 lata wybierano nowe władze. Należy podkreślić, że przyjęty podczas dwóch pierwszych zebrań schemat organizacji zjazdów jest kontynuowany do dziś,

przy znacznie bardziej rozbudowanej sesji referatowej i zestawie wycieczek.

Aktywność PTGeol nie ograniczała się do zjazdów i już w 1921 r. w Krakowie rozpoczęto regularne posiedzenia naukowe, na których oprócz prezentacji wyników badań dyskutowano nad istotnymi problemami geologii w Polsce i poza jej granicami (m.in. w Alpach, Apeninach, na Syberii). W pierwszych latach działalności PTGeol dominowała tematyka karpacka, nie zabrakło też zagadnień związanych z geologią czwartorzędu (dyluwium) czy geologią naftową.

Ważnym osiągnięciem dla polskiej geologii było uzyskanie w 1922 r. od Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP) subwencji na wydawanie *Rocznika Polskiego Towarzystwa Geologicznego*. Pierwszy numer *Rocznika...* ukazał się w 1923 r. Czasopismo było pierwszym polskim periodykiem poświęconym wyłącznie zagadnieniom geologii, dzięki czemu środowisko geologów uzyskało odpowiednie łamy do rozpowszechniania wyników swoich badań. W *Roczniku...* do wczesnych lat po II wojnie światowej ukazywały się m.in. artykuły wprowadzające w tematykę zjazdów PTGeol, niekiedy całe przewodniki zjazdowe, listy członków PTGeol, a sprawozdania z działalności towarzystwa były w nim zamieszczane do końca XX w. Pierwszym artykułem opublikowanym na łamach czasopisma był *Przekrój warstw karpackich między Ustroniem a źródłowiskami Wisły pod Magórą i Baranią* autorstwa Szajnochy (1923). W tym samym tomie została opublikowana pierwsza lista członków PTGeol, w której na 31 grudnia 1922 r. wykazano 73 osoby oraz jedną spółkę naftową.

OKRES II RZECZYPOSPOLITEJ (1923–1939)

W marcu 1923 r. w Warszawie uformował się pierwszy oddział regionalny PTGeol pod przewodnictwem Jana Lewińskiego (tab. 2), a w kwietniu tego roku Oddział Lwowski, któremu przewodniczył Wawrzyniec Teisseyre (Maślankiewicz, 1971a). W roku inauguracji Oddział Warszawski zorganizował 3. Zjazd PTGeol poświęcony zagadnieniom geologii czwartorzędu (12–15 lipca 1923 r.). Na zjeździe tym doszło do pierwszych zmian osobowych

Ryc. 1. Mapa lokalizacji Zjazdów Polskiego Towarzystwa Geologicznego i Polskich Kongresów Geologicznych
Fig. 1. Map of location of the Scientific Meetings of the Polish Geological Society, and of the Polish Geological Congresses

w zarządzie PTGeol – na stanowisku prezesa Władysława Szajnochę zastąpił Karol Bohdanowicz (tab. 1; ryc. 2), a ustępujący prezes objął funkcję wiceprezesa. W 1926 r. swój oddział powołało środowisko wileńskie, a jego przewodniczącym został Bronisław Rydzewski (tab. 2). Oddział Wileński (Grupa Wileńska) w roku powołania zorganizował 7. Zjazd PTGeol poświęcony geologii Wileńszczyzny i Grodna (Maślankiewicz, 1971a). Na zjeździe tym wybrano nowy zarząd PTGeol, w którym stanowisko prezesa zostało powierzone Janowi Nowakowi (ryc. 2), co rozpoczęło jego długą, bo aż 14-letnią prezesurę (tab. 1). Zastępcą prezesa został Karol Bohdanowicz, a członkami zarządu: Walery Goetel, Ludwik Kowalski, Stanisław Kreutz, Zygmunt Rozen i Jerzy Smoleński. Później do zarządu dołączył Władysława Szajnocha i Czesław Kuźniar. W 1928 r. powstał Oddział Borysławski, któremu przewodniczył Konstanty Tołwiński (tab. 2).

W 1929 r. odbył się 9. Zjazd PTGeol w Szczawnicy (Maślankiewicz, 1971a; ryc. 1). Pokłosiem tego spotkania było opracowanie i późniejsze opublikowanie na łamach *Rocznika Polskiego Towarzystwa Geologicznego* pierwszego oficjalnego przewodnika pt. *Przewodnik do wycieczki Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Pieniny*, który przygotowali Ludwik Horwitz i Ferdynand Rabowski (Horwitz, Rabowski, 1930).

Dynamikę działań geologicznych podejmowanych przez PTGeol na polu krajowym ukazują obrady zarządu i walnych zebrań. Już w 1924 r. zarząd PTGeol wystosował do MWRiOP memoriał w sprawie pominięcia mineralogii i geologii w egzaminach na nauczycieli i protest przeciwko usuwaniu nauk geologiczno-mineralogicznych z programów nauczania w szkołach (Żelechowski, 1925). Spośród walnych zebrań wyróżnia się posiedzenie w Szczawnicy (Sprawozdanie, 1928/29). Wówczas Oddział Warszawski wyraził inicjatywę wydawania własnego czasopisma, co

Tab. 2. Kalendarium powołań oddziałów i kół Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 2. The calendar of establishing the regional branches and the local groups of the Polish Geological Society

Lp. No.	Nazwa oddziału/koła <i>Name of branch/local group</i>	Pierwszy przewodniczący <i>First President</i>	Data powołania (*data zawieszenia) <i>Date of establishment (*date of date of suspension of activity)</i>
1	Oddział Krakowski	Stanisław Siedlecki (1963)	1922 (od 1963 – samodzielny zarząd)
2	Oddział Warszawski	Jan Lewiński	1923
3	Oddział Lwowski	Wawrzyniec Teisseyre	1923
4	Oddział Wileński	Bronisław Rydzewski	1926
5	Oddział Boryslawski	Konstanty Tołwiński	1928
6	Oddział Wrocławski	Kazimierz Maślankewicz	1951
7	Koło / Oddział Szczeciński	Eugeniusz Kozioł / Lech Rembocha	1959
8	Oddział Ziemi Rzeszowskiej / Oddział Karpacki	Piotr Karnkowski / Czesław Fik	1961/1975
9	Oddział Górnośląski	Czesław Poborski	1962
10	Oddział Gdański	Włodzimierz Wawryk	1962
11	Oddział Świętokrzyski	Czesław Żak	1962
12	Koło w Pile	Józef Wróbel	1965
13	Koło Lubelskie / Oddział Lubelski	Adam Malicki / Mieczysław Harasimiuk	1965/1983
14	Koło w Olsztynie	Włodzimierz Lossman	1968
15	Koło / Oddział Ziemi Lubuskiej	Teofil Dzioba / Jerzy Żórawik	1971/1975 (*1998)
16	Koło / Oddział Poznański	Bohdan Świdorski / Wojciech Grocholski	1939/1972/1973
17	Koło Łódzkie	Jerzy Balwierz	1983 (*2001)
18	Koło Ślądeckie	Marek Juszcak	1987 (*1994)
19	Koło Bełchatowski	Zbigniew Kasza	1988 (*2007)
20	Koło Toruńskie	Andrzej Sadurski	1994

wymagało wprowadzenia zmian w statucie PTGeol. Zgromadzeni wezwali zarząd m.in. do podjęcia kroków w Wojskowym Instytucie Geograficznym w sprawie przygotowania map topograficznych dla geologów, wystosowania memoriału do MWRiOP o zwiększenie dotacji dla nauki i podjęli uchwałę o konieczności powołania Pogranicznego Parku Narodowego w Pieninach (także po stronie czechosłowackiej). Walne zebranie zwróciło się również z apelem do Ministerstwa Robót Publicznych o wykonanie zdjęcia fotogrametrycznego Pienin, co świadczyło o dalekowzroczności i nowoczesnym pojmowaniu badań geologicznych przez środowisko PTGeol.

Podobne uchwały lub odezwy walne zebranie podejmowało w kolejnych latach. I tak, na 13. Zjeździe w Sandomierzu i Spale w 1933 r. członkowie PTGeol apelowali o wprowadzenie geologii do szkół (Sprawozdanie, 1932/33). Następnie podczas 15. Zjazdu PTGeol w Gdyni (9–11 czerwca 1935 r.) walne zebranie wydało m.in. rezolucję do MWRiOP i Rektoratu Politechniki Lwowskiej w sprawie przywrócenia katedry geologii na tejże uczelni (Sprawozdanie, 1934/35). Podczas 16. Zjazdu PTGeol we Lwowie (27–28 czerwca 1936 r.) powołano komisję ds. opracowania projektu ochrony zawodowej geologów (Sprawozdanie, 1936/37).

Coroczne walne zebrania PTGeol były czymś na kształt *sejmu polskiej geologii*. O trafności tego określenia, ukutego przez Passendorfera (1971), świadczą przytoczone wyżej uchwały i apele, ale też znajduje ono uzasadnienie w fakcie, że w owym czasie wszyscy geolodzy pracujący naukowo w Polsce byli członkami PTGeol! Z biegiem czasu liczba członków PTGeol rosła i w końcówce lat 30. XX w. osiągnęła ona 181 osób (Sprawozdanie, 1936/37; Świdziński, 1964; Skoczylas, 2009; ryc. 3), dzięki czemu ten spe-

cyficzny „sejm” odgrywał kluczową rolę w życiu geologicznym kraju.

Podkreślenia wymaga istotna rola zjazdów PTGeol. W pierwszych osiemnastu latach działalności towarzystwa ukształtowała się charakterystyczna dla zjazdów naukowych mobilność. W tym okresie odbywały się one we wszystkich interesujących z geologicznego punktu widzenia rejonach Polski (ryc. 1). Podczas obrad dokonywano syntezy postępów badań i bieżącej rejestracji nowych wyników analiz w regionach, ale też prowadzono szeroką dyskusję w środowisku naukowym nad postawionymi problemami, tym bardziej, że niektóre regiony już wtedy cieszyły się szczególną uwagą geologów ze względu na różne możliwości interpretacyjne budowy geologicznej lub ich potencjał surowcowy. W tamtym czasie szczególną uwagę poświęcano regionowi świętokrzyskiemu, Karpatom zewnętrznym, Pieninom i Tatom, ale też obszarowi Górnego Śląska i Kujaw (Maślankewicz, 1971a; Passendorfer, 1971). Relacje ze spotkań w regionach położonych na terenie dzisiejszej Ukrainy i na Wileńszczyźnie pozostały historycznym świadectwem polskiej obecności i dorobku geologicznego na tych obszarach. Ważną kartę w historii zapisały zjazdy, na których poruszano zagadnienia dyplomatyczne, a więc czwartorzędowe.

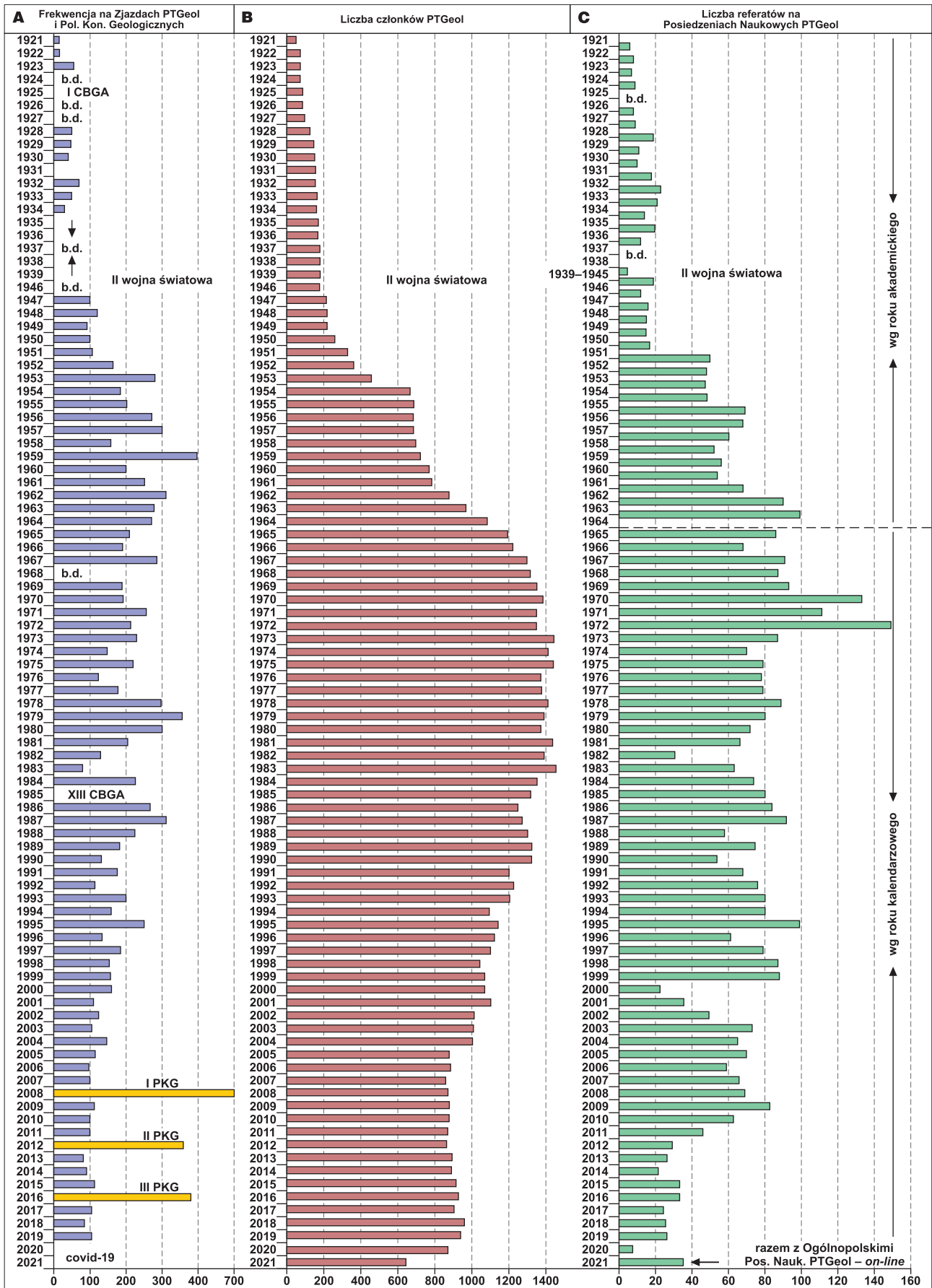
W zjazdach uczestniczyli goście z zagranicy (najczęściej z Czechosłowacji), a obecność w 1938 r. słynnego badacza Alp i jednego z pionierów tektoniki płaszczowinowej Maurice’a Lugeona świadczy o dobrych w tamtym czasie kontaktach zarządu PTGeol ze światem nauki europejskiej. Maurice Lugeon został w 1937 r. pierwszym w historii PTGeol i jedynym w okresie przedwojennym członkiem honorowym towarzystwa (tab. 3).

Ryc. 2. Prezysi Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1921–1979
Fig. 2. The Presidents of the Polish Geological Society in the years of 1921–1979

Przedwojenne lata, a szczególnie pierwsze dziesięciolecie PTGeol, to również czas wzmożonej aktywności na forum międzynarodowym. Już w 1922 r. polska delegacja na XXIII Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Brukseli podjęła działania zmierzające do utworzenia Karpackiej Asocjacji Geologicznej (*Association Geologique Carpathique* – CGA, od 1956 r. *Carpathian-Balkan Geological Association* – CBGA). Ostateczną propozycję jej powołania opracował, z inicjatywy J. Nowaka, zespół delegatów z Czechosłowacji (m.in. R. Kettner), Rumunii oraz Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców (tzw. pierwszej Jugosławii) pod kierunkiem Henryka Arctowskiego (www.ingua.com; Lencewicz, 2022; Goetel, 1923a; Gaweł, 1963; Alexandrowicz, 2009). Została ona zaakceptowana 19 sierpnia 1922 r., a pierwszy Kongres Asocjacji odbył się w Borysławiu w 1925 r. (Pazdro, 1925; Gaweł,

1963; Wójcik, 1998). Podobno już następnego dnia po uchwaleniu wniosku o powołaniu CGA Mieczysław Limanowski zaproponował delegatowi z Niemiec Wilhelmowi Wunstorfowi powołanie asocjacji czwartorzędowej (www.ingua.com; Alexandrowicz, 2009). Ostateczne starania w tej sprawie zostały sfinalizowane w dniu 26 czerwca 1928 r. na Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Kopenhadze. Wniosek polskiej delegacji w tej sprawie złożyli M. Limanowski i J. Nowak. Autorami statutu organizacji byli J. Lewiński i J. Nowak. Było to podstawą do powołania Asocjacji dla Badań Czwartorzędu Europy (*l'Association pour l'Etude du Quaternaire Europeen*) skupiająca geologów z 14 krajów Europy. Jan Nowak został wybrany na pierwszego sekretarza organizacji (Rühle, 1984; Skoczylas, 2018b; Alexandrowicz, 2009; Ślaczka i in., 2022). W 1934 r. została ona przekształcona

Ryc. 3. A – frekwencja na zjazdach PTGeol i Polskich Kongresach Geologicznych, B – liczba członków PTGeol w latach; C – liczba referatów na posiedzeniach naukowych PTGeol

Fig. 3. A – the attendance of participants at the annual PGS Scientific Meetings and the Polish Geological Congresses, B – number of PGS members by year, C – number of lectures at the regular PGS scientific sessions

Tab. 3. Zagraniczni członkowie honorowi Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 3. List of the foreign honorary members of the Polish Geological Society

Lp. No.	Imię i nazwisko Name and surname	Państwo Nationality	Rok nadania członkostwa (rok śmierci) Year of granting membership (date of death)
1	Maurice Lugeon	Szwajcaria	1937 (†1953)
2	Helge G. Backlund	Szwecja	1946 (†1958)
3	Aarne Laitakari	Finlandia	1946 (†1975)
4	Paul Niggli	Szwajcaria	1946 (†1953)
5	Ragnar Sandegren	Szwecja	1946 (†1966)
6	Erick Stensjö	Szwecja	1946 (†1984)
7	Radim Kettner	Czechosłowacja	1958 (†1967)
8	Oleg S. Wiałow	ZSRR	1961 (†1988)
9	Miltiade Filipescu	Rumunia	1962 (†1993)
10	Ekim Bončev	Bułgaria	1963 (†1992)
11	Georghe Murgeanu	Rumunia	1964 (†1984)
12	Dimitrij Andrusov	Czechosłowacja	1967 (†1976)
13	Michel Durand-Delga	Francja	1967 (†2012)
14	Dimitrij Nalivkin	ZSRR	1967 (†1982)
15	Nikolaj B. Vassojevič	ZSRR	1967 (†1981)
16	Ewart K. Walton	Wielka Brytania	1967 (†2009)
17	Jean Cuvillier	Francja	1969 (†1969)
18	Josef Svoboda	Czechosłowacja	1970 (†1983)
19	Ivar R. Hessland	Szwecja	1974 (†2006)
20	Zdenek Pouba	Czechy	1978 (†2011)
21	Jindřich Stelcl	Czechy	1978 (†1990)
22	Bartolomej Leško	Słowacja	1979 (†2000)
23	Geza Hamor	Węgry	1985 (†2007)
24	Mircea Sandulescu	Rumunia	1989 (†2015)
25	Ondrej Samuel	Słowacja	1990 (†2002)
26	Gerhardt C. Amstutz	Niemcy	1991 (†2005)
27	Werner Janoschek	Austria	1991
28	Tulio Pescatore	Włochy	1994 (†2012)
29	Peter A. Ziegler	Szwajcaria	1994 (†2013)
30	Algirdas Gaigalas	Litwa	1998 (†2009)
31	Franz Kockel	Niemcy	1999 (†2015)
32	Milan Mišik	Słowacja	2000 (†2011)
33	Fritz Brose	Niemcy	2002
34	Antonio Arribas	Hiszpania	2005
35	Antonio Pulido-Bosch	Hiszpania	2005
36	Jozef Michalik	Słowacja	2010
37	Volker Hoeck	Austria	2011
38	Petro Gozhyk	Ukraina	2014 (†2020)
39	Jonas Satkunas	Litwa	2015
40	Daniel Drygant	Ukraina	2016
41	Christian Pin	Francja	2016

w Międzynarodową Unię dla Badań Czwartorzędu (*International Union for Quaternary Research*, INQUA). Do wybuchu II wojny światowej kilkuosobowa delegacja PTGeol regularnie brała udział w międzynarodowych kongresach geologicznych, kongresach Asocjacji Karpackiej oraz INQUA.

CZASY II WOJNY ŚWIATOWEJ (1939–1945)

Wybuch II wojny światowej był katastrofą dla państwa polskiego oraz krajowego środowiska geologicznego. Był to okres niezwykle trudny, związany z ograniczeniem działalności, ale przede wszystkim z tragiczną śmiercią wielu członków towarzystwa.

Jeszcze w maju 1939 r. został powołany Oddział Poznański PTGeol pod przewodnictwem Bohdana Świderskiego (Świderski, Konior, 1939), a na dzień 1 września zaplanowano początek zjazdu naukowego w Górach Świętokrzyskich. Obie inicjatywy nie doczekały się pełnej realizacji z powodu podjęcia działań obronnych kraju. Szczególnie dotkliwe dla PTGeol było aresztowanie ośmiu jego członków podczas akcji pacyfikacyjnej Sonderaktion Krakau przeprowadzonej w murach Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 6 listopada 1939 r. Wśród aresztowanych znajdowali się Jan Nowak, Józef Gołąb, Antoni Gaweł, Andrzej Bolewski, Stefan Czarnocki i Edward Windakiewicz oraz asystenci z Zakładzie Mineralogii UJ: Stanisław Janik i Antoni Swaryczewski. Zostali oni zaproszeni przez oku-

panta do Collegium Novum pod pretekstem dyskusji dotyczącej reaktywacji działalności akademickiej i wraz z innymi wykładowcami krakowskich uczelni (w sumie 184 osoby) zatrzymani przez Gestapo, a następnie poprzez Wrocław trafili do obozów koncentracyjnych w Sachsenhausen i Dachau. Ten bezprecedensowy akt terroru spotkał się z szybką i ostrą reakcją światowych środowisk naukowych, dzięki której w dniu 8 lutego 1940 r. uwolniono większość aresztowanych naukowców. Niestety amnestia nie dotyczyła osób pochodzenia żydowskiego, które zostały zamordowane w obozach. Co najmniej 20 osób zmarło w wyniku trudnych warunków jeszcze podczas pobytu w obozie lub niedługo po jego upuszczeniu. Obozowych warunków nie wytrzymał Jerzy Smoleński, który odszedł 5 stycznia 1940 r. w Sachsenhausen oraz Jan Nowak, który zmarł wskutek wycieńczenia 10 dni po uwolnieniu z obozu w Oranienburgu, w dniu 18 lutego 1940 r. (Sprawozdanie, 1945/46; Książkiewicz, 1971).

W wyniku działań wojennych w następnych latach okupacji odeszli kolejni członkowie. Polskie Towarzystwo Geologiczne, ale też polska geologia straciły doświadczonych profesorów oraz obiecujących naukowców młodego pokolenia. W tragicznych okolicznościach zmarli m.in.: Krzysztof Beres (1944 r.); Ludwik Horwitz (1944 r.), Stanisław Lencewicz (1944 r.), Arnold Makowski (1945 r.) i Bolesław Bujalski (1945 r.). Śmierć ostatniego z wymienionych nastąpiła w wyniku represji ze strony NKWD w Stanisławowie. W tym czasie odeszli również m.in. Stanisław Pawłowski (1940 r.), Ferdynand Rabowski (1940 r.), Stefan Kreutz (1941 r.), Wilhelm Friedberg (1941 r.), Józef Morozewicz (1941 r.), Bohdan Świdorski (1943 r.), Jan Jarosz (1944 r.), Walery Łoziński (1944 r.), Zygmunt Weydberg (1945 r.). Okres wojny Goetel (1954) określił mianem *hekatomby z kwiatu geologii polskiej*, podczas której 6 członków PTGeol zostało rozstrzelanych, 11 zmarło wskutek pobytu w obozach, 1 zginął podczas walk, 12 zabiły trudne warunki okupacji, a 2 w zginęło w wypadkach (Goetel, 1954). Oprócz strat osobowych PTGeol poniosło szkody materialne, gdyż biblioteka i archiwum towarzystwa zostały zdewastowane.

Pomimo skrajnie trudnych warunków okupacji i tragedii ludzkich PTGeol nie zawiesiło całkowicie działalności. Członkowie podtrzymywali spotkania geologiczne, które kontynuowali w podziemiu. Tajne zebrania towarzystwa odbywały się w mieszkaniu Kazimierza i Zofii Maślankiewiczów, przy ul. Czystej w Krakowie, gdzie odbyły się prelekcje Władysława Szafera, Mieczysława Klimaszewskiego, Antoniego Gawła i Józefa Gołąba (Bieda, 1962).

OKRES PRL-u (1945–1989)

Po II wojnie światowej PTGeol znalazło się w nowej, komunistycznej rzeczywistości. Była to działalność w innych warunkach i na innym podłożu, gdzie PTGeol uzyskało nowe możliwości rozwoju i te możliwości wykorzystało. W okresie PRL-u Towarzystwo stopniowo rozrastało się i podejmowało nowe inicjatywy. Był to czas świetności organizacji, ale i intensywnej i wyczerpującej pracy wielu członków.

Lata 40. i 50. XX w. – reaktywacja PTGeol

Wraz z zakończeniem działań wojennych grupa krakowskich członków przedwojennego zarządu podjęła starania o jak najszybsze wznowienie pełnej działalności

PTGeol. W dniu 4 czerwca 1945 r. odbyło się prowadzone przez Karola Bohdanowicza walne zgromadzenie PTGeol, w którym wzięło udział 35 osób. Nowo wybranemu zarządowi PTGeol przewodniczył Stefan Czarnocki, którego zastępcą został Józef Zwierzycy, funkcję sekretarza powierzono Kazimierzowi Maślankiewiczowi, a skarbnika – Kamili Skoczylas-Ciszewskiej (tab. 1). Ponadto w skład zarządu weszli: Franciszek Bieda, Karol Bohdanowicz, Walery Goetel, Marian Kamieński, Stanisław Sokołowski, Władysław Szafer i Julian Tokarski (Maślankiewicz, 1946). Po rezygnacji Karola Bohdanowicza do zarządu weszli Marian Książkiewicz, Wojciech Rogala i Henryk Świdziński. Trudny czas okupacji odbił się negatywnie na zdrowiu wielu członków PTGeol. W styczniu 1947 r. zmarł Stefan Czarnocki. Jego obowiązki przejął Wojciech Rogala, który odszedł niespodziewanie w maju tego samego roku: wówczas obowiązki prezesa PTGeol objął Marian Książkiewicz (tab. 1; ryc. 2).

Wraz z reaktywacją działalności PTGeol rozpoczął się również nowy rozdział związany z nadawaniem wybitnym osobistościom członkostw honorowych. Pierwszymi osobami w Polsce, które dostały tego zaszczytu (tab. 4), byli Karol Bohdanowicz i Stanisław Thugutt. Członkostwa te zostały nadane w dniu 14 stycznia 1946 r. na nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu. Pierwszy powojenny odczyt pt. *Z zagadnień pliocenu* został wygłoszony przez Władysława Szafera. Do lipca 1946 r. odbyło się łącznie 25 posiedzeń naukowych zorganizowanych przez towarzystwo (Maślankiewicz, 1971a; ryc. 3C). Spośród oddziałów regionalnych najszybciej działalność wznowił Oddział Warszawski, który na zebraniu w dniu 23 marca 1946 r. powołał nowy zarząd oddziału z Janem Samsonowiczem na czele (Maślankiewicz, 1946; Ploch, 2022). W wyniku zmian granic Polski bezpowrotnie została utracona możliwość wznowienia działalności oddziałów we Lwowie, Borysławiu i Wilnie.

Jeszcze za życia Stefana Czarnockiego, w dniach 2–5 lipca 1946 r., został zorganizowany pierwszy powojenny – 19. Zjazd PTGeol (Maślankiewicz, 1971a; Passendorfer 1971; ryc. 1). Rozpoczął się on sesją referatową w Krakowie, po której nastąpił przejazd na włączone w granice Polski obszary Dolnego Śląska. Zjazd ten miał przede wszystkim charakter terenowy. Z tej okazji Marian Książkiewicz przygotował *Mapę geologiczną Sudetów w skali 1 : 500 000*, a Roman Krajewski – *Mapę rozmieszczenia złóż rudnych na Śląsku Dolnym* (Maślankiewicz, 1946). Na towarzyszącym zjazdowi walnym zgromadzeniu PTGeol, które miało miejsce w Solicach k. Wałbrzycha (Szczawno-Zdrój), podjęto szereg istotnych dla powojennej rzeczywistości uchwał. Przede wszystkim zdecydowano o wysłaniu depeszy do czynników rządowych stwierdzającej gotowość polskich geologów do prowadzenia badań na Ziemiach Odzyskanych (Maślankiewicz, 1946). W latach następnych okazało się, że ziemie te, a w szczególności Dolny Śląsk i obszar Sudetów, były jednymi z najczęściej wybieranych regionów na kolejne zjazdy PTGeol (tab. 5; ryc. 1).

Powszechna wśród Polaków trauma związana z wydarzeniami wojennymi oraz stratami, jakie poniosło państwo i społeczeństwo, została wyrażona w formie uchwały o zaniechaniu publikacji streszczeń w języku niemieckim w *Roczniku...* . Ważnym punktem zebrania było przedstawienie przez W. Goetla projektu powołania Państwowej Rady Geologicznej. Podjęte uchwały zwiastowały rychłą

Tab. 4. Lista krajowych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 4. List of the national honorary members of the Polish Geological Society

Lp. No.	Imię i nazwisko <i>Name and surname</i>	Miasto <i>City of residence</i>	Rok nadania członkostwa (rok śmierci) <i>Year of granting membership (date of death)</i>
1	Karol Bohdanowicz	Warszawa, Kraków	1946 (†1947)
2	Stanisław J. Thugutt	Warszawa, Kraków	1946 (†1956)
3	Roman Kozłowski	Warszawa	1950 (†1977)
4	Władysław Szafer	Kraków	1950 (†1970)
5	Jan Czarnocki	Warszawa	1951 (†1959)
6	Jan Samsonowicz	Warszawa	1951 (†1959)
7	Marian Książkiewicz	Kraków	1956(†1981)
8	Konstanty Tołwiński	Zakopane	1957 (†1961)
9	Walery Goetel	Kraków	1959 (†1972)
10	Franciszek Bieda	Kraków	1961 (†1982)
11	Stanisław Krajewski	Warszawa	1963 (†1968)
12	Ludwik Sawicki	Warszawa	1964 (†1972)
13	Henryk Teisseyre	Wrocław	1964 (†1975)
14	Edward Passendorfer	Warszawa	1965 (†1984)
15	Zdzisław Pazdro	Warszawa	1972 (†1987)
16	Kazimierz Maślankiewicz	Wrocław	1977 (†1981)
17	Edward Rühle	Warszawa	1980 (†1988)
18	Antoni Gawęł	Kraków	1983 (†1989)
19	Stefan Zbigniew Różycki	Warszawa	1983 (†1988)
20	Stanisław Sokołowski	Zakopane	1983 (†1990)
21	Jadwiga Burtanówna	Kraków	1985 (†1999)
22	Ryszard Gradziński	Kraków	1986 (†2014)
23	Józef Oberc	Wrocław	1986 (†2008)
24	Stanisław Wdowiarz	Kraków	1986 (†1987)
25	Jerzy Znosko	Warszawa	1986 (†2017)
26	Zbigniew Wilk	Kraków	1990 (†2002)
27	Krzysztof Birkenmajer	Kraków	1991 (†2019)
28	Władysław Pożaryski	Warszawa	1991 (†2008)
29	Antoni S. Kleczkowski	Kraków	1993 (†2006)
30	Władysław Karaszewski	Warszawa	1994 (†2003)
31	Jan Kutek	Warszawa	1994 (†2013)
32	Jerzy Fedorowski	Poznań	1995
33	Wojciech Narębski	Kraków	1995
34	Andrzej Ślącza	Kraków	1995
35	Stefan Kozłowski	Warszawa	1996 (†2007)
36	Stanisław Bukowy	Sosnowiec	1997 (†2002)
37	Danuta Poprawa	Kraków	1997
38	Halina Żakowa	Kielce	1997 (†1996)
39	Andrzej Rózkowski	Sosnowiec	1999 (†2018)
40	Bohdan Kozerski	Gdańsk	2001
41	Andrzej Paulo	Kraków	2007
42	Jacek Rutkowski	Kraków	2010 (†2016)
43	Jerzy Lefeld	Warszawa	2011
44	Piotr Roniewicz	Warszawa	2012 (†2019)
45	Tadeusz Peryt	Warszawa	2014
46	Stanisław Lorenc	Poznań	2015 (†2020)
47	Jacek Motyka	Kraków	2016

odbudowę potencjału organizacyjnego PTGeol, co potwierdziły przyszłe inicjatywy.

W okresie powojennym zjazdy PTGeol odzyskały swoją regularność i już w 1947 r. na potrzeby 20. zjazdu został przygotowany pierwszy przewodnik autorstwa Jana Czarnockiego (Czarnocki, 1947). Miał on formę monografii

wydanej przez Państwowy Instytut Geologiczny i zawierał arkusz mapy geologicznej zachodniej części antykliny częcińskiej i synkliny gałęzickiej w skali 1 : 25 000 oraz szczegółowe przekroje geologiczne.

Walne Zgromadzenie PTGeol, które odbyło się podczas tego zjazdu, wyraziło podziękowania dla Państwowego

Instytutu Geologicznego za wydatną pomoc w organizacji konferencji. Pierwsze powojenne walne zgromadzenia odbywały w uchwały kierowane do władz państwowych. Jedno z najbardziej owocnych pod tym względem zebrań miało miejsce właśnie w 1947 r. Do Ministerstwa Spraw Zagranicznych wnioskowano wówczas o życzliwe rozpatrywanie podań geologów na wyjazdy zagraniczne, zwrócono się do *miarodajnych czynników państwowych* o opiekę nad inwentaryzacją wierceń i rewindykację materiałów geologiczno-górnicznych z Ziemi Odzyskanych. *Czynniki państwowe i samorządowe* otrzymały apel, aby w realizacji prac geologicznych, górniczych, budów geotechnicznych zasięgać porad geologów, a stanowczy sprzeciw walnego zgromadzenia PTGeol wywołały plany budowy zapory w Czorsztynie (Sprawozdanie, 1946/47). Henryk Świdziński podniósł sprawę dotyczącą dóbr naukowych zarobianych przez okupanta, które mogły zostać wykorzystane przez geologów niemieckich bez powołań na polskich autorów. W przypadku zaistnienia takiej sytuacji postanowiono podjąć wspólnie z Akademią Umiejętności akcję protestacyjną oraz skorzystać z jurysdykcji UNESCO. W 1953 r. na walnym zebraniu w Warszawie (26. Zjazd PTGeol połączony z naradą Państwowej Służby Geologicznej) ponowiono depeszę do czynników rządowych o gotowości geologów do badań na Ziemiach Odzyskanych, zwrócono się o opiekę nad naukami geologicznymi, wprowadzenie ich do szkół i powiększenie katedr nauk geologicznych na wyższych uczelniach. Postulowano, aby orzeczenia i ekspertyzy geologiczne były zwolnione z podatków. Sam fakt, że Polskie Towarzystwo Geologiczne było obok Centralnego Urzędu Geologicznego i Komitetu Nauk Geologicznych PAN jednym z organizatorów narady, świadczy o istotnej w tamtym czasie roli towarzystwa w kształtowaniu polityki geologicznej w państwie. W latach 50. XX w. PTGeol opiniowało projekt nowotworzonego prawa geologicznego (podobne sprawy trafiły do towarzystwa jeszcze pod koniec lat 80. XX w. i w pierwszej dekadzie XXI w.). W naradzie wzięło udział 61% członków PTGeol (Kronika, 1953), a komunikat z wnioskami z narady do prezesa Rady Ministrów PRL był podpisywany przez prezesa PTGeol. W piśmie zobowiązywano władze państwowe m.in. do stworzenia szczegółowej mapy geologicznej Polski i podnoszenia poziomu polskiej geologii (Bolewski i in., 1953).

Podczas walnego zebrania w Wałbrzychu w 1951 r. (23–25 sierpnia, 24. Zjazd PTGeol) nastąpiła zmiana kierownictwa towarzystwa: Marian Książkiewicz został zastąpiony przez Franciszka Biedę, który funkcję prezesa piastował do 1957 r. (tab. 1). Wtedy też Jan Czarnocki i Jan Samsonowicz zostali członkami honorowymi PTGeol (Goetel, 1954). Wcześniej, w 1950 r. członkostwem honorowym wyróżniono Romana Kozłowskiego i Władysława Szafera. W tej dekadzie tego zaszczytu dostąpili jeszcze Marian Książkiewicz (1956 r.), Konstanty Totwiński (1957 r.) i Walery Goetel (1959 r.; tab. 4). W ślad za gotowością pracy na przyłączonych do Polski ziemiach zachodnich, w 1951 r. pojawił się wniosek o utworzenie Oddziału Wrocławskiego, który ukonstytuował się 13 września 1951 r. z Kazimierzem Maślankiewiczem na czele (Sprawozdanie 1951/52; Maślankiewicz, 1971c; Żelaźniewicz, Kowalski, 2022; tab. 2).

Od zakończenia wojny dynamicznie wzrastała liczba członków PTGeol. Już w 1948 r. towarzystwo zrzeszało 200 osób, a w ciągu trzech następnych lat jego stan osobowy przekroczył 300 osób (ryc. 3B). Przekładało się to na

wysoką frekwencję podczas spotkań PTGeol i przykładowo we wspomnianym wcześniej zjeździe naukowym w 1953 r. w Warszawie udział wzięło 280 uczestników (ryc. 3A). Na Walnym Zebraniu w Krakowie w 1954 r. (28. Zjazd PTGeol) stawilo się aż 50 delegatów, co było nową formą reprezentacji członków PTGeol w obradach. System delegatów został wprowadzony na podstawie statutu z 1931 r., w ramach którego oddziały regionalne miały być reprezentowane przez delegatów. Ich liczba zależała od liczebności ośrodka – 1 delegat przypadał na 10 członków oddziału (Birkenmajer, 1956; Bieda, 1962). Miały one na celu usprawnienie i zabezpieczenie równości w podejmowaniu demokratycznych decyzji w ramach PTGeol. Gdy stan osobowy przekroczył 600 zrzeszonych członków, na 29. Zjeździe PTGeol w Szczecinie w dniach 3–5 czerwca 1955 r. podjęto uchwały ponownie regulujące udział w walnych zjazdach. Od tej pory 1 delegat przypadał na 20 członków oddziału (Statut, 1955; Birkenmajer, 1957).

Lata 50. XX w. to początek realizacji niektórych inicjatyw wydawniczych PTGeol. Jedną z ważniejszych było opracowanie i publikowanie serii monograficznej pt. *Regionalna Geologia Polski*, która podsumowywała aktualny stan wiedzy dotyczący budowy geologicznej kraju. Jej realizacja rozpoczęła się w już w 1953 r. W Państwowym Wydawnictwie Naukowym ukazał się tom 1 – *Karpaty*, z zeszytem 1 – *Stratygrafia* i zeszytem 2 – *Tektonika*, następnie w 1956 r. opublikowany został tom 2 – *Region Lubelski*, a w 1960 r. tom III – *Sudety* z zeszytami 1 i 2. W 1954 r. roku na polecenie Polskiej Akademii Nauk druk *Rocznika...* został przejęty przez PWN.

W 1957 r. prezesem PTGeol został Henryk Świdziński (ryc. 2), który funkcję tę sprawował przez następne 12 lat (tab. 1). Pod koniec lat 50. XX w. rozpoczął się najbardziej dynamiczny okres w działalności Towarzystwa. Wówczas liczba uczestników na zjazdach PTGeol w latach 1957–1970 osiągała rekordową frekwencję (ryc. 3A). Przykładowo, 30. Zjazd w dniach 19–21 maja 1957 r. zorganizowany w Dusznikach zgromadził 300 uczestników, w tym *spora ilość gości z zagranicy* (ZSRR, Czechosłowacji i NRD; Sprawozdanie, 1958; Maślankiewicz, 1971a), a w rekordowym pod tym względem w dziejach 32. Zjeździe w Zakopanem, w dniach 3–7 września 1959 r., wzięło udział aż 400 uczestników (Sprawozdanie, 1961; Maślankiewicz, 1971a; ryc. 3A), w tym ponad 100 gości zagranicznych (z Austrii, Czechosłowacji, Finlandii, Francji, Jugosławii, NRD, USA, Węgier, ZSRR). Organizacja takich przedsięwzięć w tamtym czasie była ogromnym wyzwaniem zarówno naukowym, jak i logistycznym.

Lata 60. i 70. XX w. – optimum rozwoju PTGeol

W latach 50. i 60. XX stulecia, wraz z intensyfikacją poszukiwań surowców w Polsce, następowała rozbudowa sektora kształcenia specjalistycznego i naukowego oraz wzrost liczby przedsiębiorstw poszukiwawczych i kopalń. Na rynkach pracy sukcesywnie zwiększała się liczba czynnych geologów, a wraz z tym następowała rozbudowa stanu osobowego PTGeol. Poprzez rozwój uczelni i firm branżowych w różnych regionach Polski doszło do samodzielnego wyodrębnienia się nowych ośrodków geologicznych. Naturalną potrzebą tak dużej organizacji był rozrost struktury, który dokonał się przez powoływanie kolejnych oddziałów regionalnych oraz sekcji specjalistycznych (tab. 2 i 6). W 1959 r. działalność rozpoczął tzw. Ośrodek Szczeciński (przew. Eugeniusz Koziół; Piotrowski, Sydor, 2022), w roku

Tab. 5. Zestawienie Zjazdów Naukowych Polskiego Towarzystwa Geologicznego w drugim półwieczu jego istnienia
Table 5. List of annual Scientific Meetings of the Polish Geological Society in the second half-century of existence

Nr zjazdu PTGeol No. of PGS meeting	Data i miejsce zjazdu Date and place of meeting	Tematyka zjazdowa (Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego lub główni organizatorzy) Topics or title of meeting (Chairman of organizing committee or main organizers of meetings)
44	2–4.08.1972 r., Cetniewo	Zagadnienia geologii morza i budowy geologicznej wybrzeża (Zdzisław Pazdro)
45	9–11.09.1973 r., Augustów	<i>Możliwości surowcowe ziemi suwalsko-augustowskiej i ochrona naturalnego środowiska</i> (Jerzy Znosko)
46	12–15.09.1974 r., Opole	<i>Postęp rozpoznania geologicznego opolszczyzny w Polsce Ludowej</i> (Antoni Kleczkowski)
47	22–24.06.1975r., Świdnica	Geologia i kopaliny użyteczne Sudetów Środkowych oraz przyległej części bloku przedsudeckiego (Jerzy Kłapciński)
48	24–26.09.1976 r., Starachowice	W 25. rocznicę śmierci J. Czarnockiego i w 50-lecie odkrycia antykliny Rachowa przez J. Samsonowicza (Władysław Pożaryski)
49	22–25.09.1977 r., Załuż	Problemy geologiczno-surowcowe Ziemi Krośnieńsko-Sanockiej (Andrzej Ślęczka)
50	23–26.09.1978 r., Zielona Góra	Budowa geologiczna i złoża surowców mineralnych Ziemi Lubuskiej i Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego (Józef Oberc)
51	13–16.09.1979 r., Zakopane	Geologia Tatr i Podhala (Piotr Roniewicz)
52	11–14.09.1980 r., Piotrków Trybunalski/ Bełchatów	Problemy geologii rejonu występowania złoża węgla brunatnego Bełchatów (Ludwig Kasza)
53	6–8.09.1981 r., Kielce	<i>Postęp w badaniach geologicznych i problemy surowcowe paleozoiku Gór Świętokrzyskich. W 60-lecie Polskiego Towarzystwa geologicznego</i> (Czesław Żak)
54	23–25.09.1982 r., Sosnowiec	<i>Geologia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego i jego wschodniego obrzeżenia</i> (Andrzej Różkowski)
55	15–17.09.1983 r., Szczecin	<i>Geologia i zagadnienia złożowe paleozoiku i mezozoiku oraz zagadnienia geologii stosowanej na tle budowy geologicznej utworów kenozoicznych regionu Pomorza Zachodniego</i> (Wojciech Grocholski)
56	6–8.09.1984 r., Lublin	Zagadnienia geologii, hydrogeologii, ochrony środowiska i złóż Lubelszczyzny (Marian Harasimiuk)
57	18–20.09.1986 r., Pieniny	Stratygrafia, tektonika, czwartorzęd oraz hydrogeologia i geologia inżynierska pienińskiego pasa skałkowego i jego szerokiego obrzeżenia (Adam Gasiński)
58	17–19.09.1987 r., Wałbrzych	Budowa geologiczna i surowce serii waryscyjskich Sudetów Zachodnich i zagadnienia hydrogeologiczne regionu (Józef Oberc)
59	16–18.09.1988 r., Przemyśl	Budowa geologiczna i surowce mineralne „Karpát przemyskich” (Janusz Kotlarczyk)
60	14–16.09.1989 r., Kraków	Geologia, hydrogeologia i ochrona środowiska okolic Krakowa (Jacek Rutkowski)
61	13–15.09.1990 r., Gdańsk	Geologia obszaru południowobałtyckiego (Bohdan Kozerski)
62	5–7.09.1991 r., Poznań	Postępy w geologicznym rozpoznaniu Wielkopolski (Jerzy Fedorowski)
63	17–19.09.1992 r., Koninki	Stratygrafia i tektonika płaszczowiny magurskiej (Nestor Oszczytko)
64	9–11.09.1993 r., Gawrych Ruda	Zagadnienia geologii, hydrogeologii, surowców skalnych i ochrony środowiska Ziemi Suwalskiej (Wacław Ryka)
65	22–24.09.1994 r., Sosnowiec	<i>Paleozoik północno-wschodniego obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego</i> (Andrzej Różkowski)
66	21–24.09.1995 r., Wrocław	<i>Geologia i ochrona środowiska bloku przedsudeckiego: 50 lat polskich badań? geologicznych na Dolnym Śląsku</i> (Leszek Jamrozik)
67	6–9.06.1996 r., Szczyrk	<i>Beskidy Zachodnie – nowe spojrzenie na budowę geologiczną i surowce mineralne</i> (Danuta Poprawa)
68	2–4.10.1997 r., Zakopane	Zagadnienia budowy geologicznej oraz hydrogeologii Tatr i Podhala (Jerzy Lefeld)
69	23–26.09.1998 r., Krasnobród	<i>Budowa geologiczna Roztocza (w 100-lecie badań polskich geologów)</i> (Marian Harasimiuk)
70	10–12.06.1999 r., Międzyzdroje	<i>Problemy geologii, hydrogeologii i ochrony środowiska wybrzeża morskiego Pomorza Zachodniego</i> (Michalina Ruszałowa)
71	6–8.09.2000 r., Poznań	<i>Geologia i ochrona środowiska Wielkopolski</i> (Janusz Skoczyła)
72	12–15.09.2001 r., Kraków	<i>Geologia, ochrona środowiska i zagospodarowanie pogórnice Małopolski</i> (Andrzej Paulo)
73	18–20.09.2002 r., Gdańsk	<i>Geologia regionu gdańskiego</i> (Regina Kramarska)
74	11–13.09.2003 r., Cieplice Zdrój	<i>Sudety Zachodnie od wendy do czwartorzędu</i> (Andrzej Żelaźniewicz)
75	22–25.09.2004 r., Iwonicz Zdrój	<i>Poszukiwanie węglowodorów jako źródło postępu w rozpoznaniu budowy geologicznej Karpat, zapadliska przedkarpackiego i ich podłoża</i> (Andrzej Maksym)
76	14–16.09.2005 r., Rudy k. Rybnika	<i>Geologia i zagadnienia ochrony środowiska w regionie górnośląskim</i> (Anna Jurczak-Drabek)
77	28–30.06.2006 r., Ameliówka k. Kielce	<i>Procesy i zdarzenia w historii geologicznej Gór Świętokrzyskich</i> (Jan Prażak)
78	29.08–01.09.2007 r., Lublin	<i>Budowa geologiczna regionu lubelskiego i problemy ochrony litosfery</i> (Marian Harasimiuk)
79	26–29.09.2009 r., Bukowina Tatrzańska	<i>Budowa geologiczna Tatr i Podhala ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk geotermalnych na Podhalu</i> (Alfred Uchman i Józef Chowaniec)

Tab. 5. Zestawienie Zjazdów Naukowych Polskiego Towarzystwa Geologicznego w drugim półwieczu jego istnienia (cd.)
Table 5. List of annual Scientific Meetings of the Polish Geological Society in the second half-century of existence (cont.)

Nr zjazdu PTGeol No. of PGS meeting	Data i miejsce zjazdu Date and place of meeting	Tematyka zjazdowa (Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego lub główni organizatorzy) Topics or title of meeting (Chairman of organizing committee or main organizers of meetings)
80	11–14.09.2010 r., Szczecin	<i>Budowa geologiczna, geologia naftowa, wody geotermalne i ochrona środowiska bloku Gorzowa – Pojezierza Myśliborskiego</i> (Paweł Karnkowski i Andrzej Piotrowski)
81	23–25.09.2011 r., Żagań	<i>Mezozoik i kenozoik Dolnego Śląska</i> (Andrzej Żelaźniewicz)
82	19–21.09.2013 r., Ustroń	<i>Wyzwania geologii regionu górnośląskiego w XXI wieku</i> (Rafał Sikora)
83	29–31.05.2014 r., Biała-Podlaska	<i>Wyzwania geologii regionu lubelskiego w XXI wieku</i> (Izabela Ploch)
84	9–11.09.2015 r., Chęciny	<i>Ekstensja i inwersja powaryscyjskich basenów sedimentacyjnych</i> (Izabela Ploch)
85	18–21.09.2017 r., Koszalin	<i>Budowa geologiczna Południowego Bałtyku i Pomorza Środkowego oraz aktualne problemy geologii morza w perspektywie polskich badań oceanicznych</i> (Artur Skowronek)
86	2–5.09.2018 r., Łuków	<i>Na krawędzi platformy</i> (Izabela Ploch)
87	26–29.06.2019 r., Czarna	<i>Osiągnięcia współczesnej geologii w kolebce górnictwa naftowego w Karpatach</i> (Artur Marcinkowski)

* Kursywą oznaczono tytuły zjazdów naukowych / *The titles of scientific meetings are marked in italics.*

Tab. 6. Kalendarium powołania sekcji specjalistycznych Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 6. The calendar of establishing of the specialist sections of the Polish Geological Society

Lp. No.	Nazwa sekcji specjalistycznej Name of the specialized section	Pierwszy przewodniczący First chairman	Data powołania (data zawieszenia) Date of appointment (date of suspension)
1	Sekcja Sedymenologiczna	Andrzej Ślącza	1964
2	Sekcja Tektoniczna	Wojciech Grocholski	1965
3	Sekcja Genezy Złóż Rud	Czesław Harańczyk	1965
4	Sekcja Geofizyki	Krzysztof Sojka	1966
5	Sekcja Hydrogeologiczna	Tadeusz Macioszczyk	1968 (1986)
6	Sekcja Stratygraficzna	Henryk Makowski	1970
7	Sekcja Geologii Matematycznej	Rafał Unrug	1970
8	Sekcja Paleontologiczna	Gertruda Biernat	1975
9	Sekcja Ochrony Zasobów Przyrody (Sozologiczna)	Andrzej Paulo	1992
10	Sekcja Geologii Stosowanej	Zbigniew Wilk	1996
11	Sekcja Petrologii Węgla	Barbara Kwiecińska	1998
12	Polska Grupa Robocza Systemu Jurajskiego (<i>Polish-Slovak Working Group of The Jurassic System PGS</i>)	Andrzej Wierzbowski	1999
13	Sekcja Historii Nauk Geologicznych	Stanisław Wołkowicz	2014
14	Sekcja Badań Strukturalnych i Geozagrożeń	Rafał Sikora	2017

1961 r. powołano Oddział Ziemi Rzeszowskiej (przew. Piotr Karnkowski; Czernicki, 1971). Rok później, w 1962 r., zostały utworzone oddziały: Górnośląski (przew. Czesław Poborski; Siewniak, 1971; Labus i in., 2022), Świętokrzyski (przew. Czesław Żak; Fijałkowska-Mader, 2022) oraz Gdański (przew. Włodzimierz Wawryk; Pieczka, 1971; Kramarska, Kozerski, 2022). W 1963 r. Oddział Krakowski pozyskał odrębne zwierzchnictwo w osobie Stanisława Siedleckiego. Do tej pory sprawami oddziału zajmował się zastępca sekretarza PTGeol, a funkcję tę na początku lat 60. XX w. pełnił Stefan Alexandrowicz (Narębski, 1971; Waśkowska i in., 2022). W 1965 r. utworzono Koło w Pile (przew. Józef Wróbel) i Koło Lubelskie (przew. Adam Malicki), a z końcem lat 60. XX w. (1968 r.) zawiązało się Koło w Olsztynie (przew. Włodzimierz Lossman).

Sekcje specjalistyczne zaczęły powstawać w połowie lat 60. XX w. (tab. 6). W tym czasie działalność rozpoczęło 7 sekcji tematycznych. Pierwszą była Sekcja Sedymenologiczna PTGeol (przew. Andrzej Ślącza; Ślącza, 1971),

która została założona w 1964 r. i jako jedyna działa z przerwami do dziś. W 1965 r. zawiązała się Sekcja Tektoniczna i Sekcja Genezy Złóż Rud. Ciekawostką jest, że w latach następnych siedziba Sekcji Tektonicznej migrowała w różne rejony Polski, zmieniała lokalizację wraz z powołaniem nowego przewodniczącego. W 1966 r. powstała Sekcja Geofizyki, w 1968 r. Sekcja Hydrogeologiczna, w 1970 r. Sekcja Stratygraficzna i Sekcja Geologii Matematycznej (tab. 6).

Dynamika wstępowania nowych osób w poczet członków PTGeol w latach 60. XX w. była ogromna. Stan osobowy organizacji w 1962 r. osiągnął liczbę 872 członków (Alexandrowicz, 1963; ryc. 3B), w 1970 r. towarzystwo zrzeszało już 1387 geologów. W latach 70. i 80. XX w. liczba członków kilka razy przekroczyła 1400 osób (lata 1973, 1975, 1978, 1981, 1983). Rekordowy pod tym względem w historii PTGeol był rok 1983, kiedy do towarzystwa należały 1454 osoby (ryc. 3B).

Wpływ na liczbę członków PTGeol z jednej strony miała sytuacja demograficzna kraju, gdyż w końcu lat 60. i w pierwszej połowie lat 70. XX w. na rynek pracy wchodziły osoby urodzone w powojennym wyższym demograficznym, a z drugiej strony odzwierciedlał się tu intensywny rozwój sektora geologicznego, na potrzeby którego zwiększała się liczebność wykwalifikowanych kadr geologicznych.

W 1971 r. Polskie Towarzystwo Geologiczne obchodziło swoje 50-lecie. Organizacją jubileuszu zajął się Komitet Organizacyjny powołany przez Zarząd Główny 31 marca 1969 r. Przewodniczącą Komitetu została Kamila Skoczylas-Ciszewska, a po jej śmierci w 1971 r. obowiązki te przejął Rafał Unrug. Jubileuszowa sesja, połączona z uroczystym 33. Zjazdem PTGeol w Krakowie, odbyła się 12 września 1971 r. w Auli Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sesji przewodniczył Kazimierz Maślankiewicz, który w latach 1969–1979 pełnił funkcję prezesa Towarzystwa (tab. 1). Prominentnym gościem zjazdu był zastępca Przewodniczącego Rady Państwa i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego – Mieczysław Klimaszewski, który był również członkiem towarzystwa. Była to okazja do wręczenia jubileuszowych odznak PTGeol oraz do zorganizowania specjalnych wystaw: *50-lat PTG w Krakowie* i *Rozwój geologii w Ośrodku Krakowskim od XVIII do początku XX wieku*, które były swoistego rodzaju podsumowaniem działalności i dziedzictwa PTGeol (Paulo, 1972; Wójcik, 1972).

Z początkiem lat 70. XX w. powstały kolejne oddziały oraz nowe koła PTGeol (tab. 2). Koło Ziemi Lubuskiej (przew. Teofil Dzioba; Jamkowska, Dzioba, 1971) zostało założone w 1970 r. (od 1975 r. Oddział Ziemi Lubuskiej, przew. Józef Żurawik). W 1971 r. Koło Szczecińskie zostało podniesione do rangi oddziału (przew. Lech Rembocha; Piotrowski, Sydor, 2022). W 1972 r. ponownie zorganizowało się środowisko poznańskie powołując koło, które już w 1973 r. przekształciło się w Oddział Poznański (przew. Wojciech Grocholski; Skoczylas, 2022), a w 1975 r. związała się Sekcja Paleontologiczna PTGeol (Studencka, 2022; tab. 6). W tym samym roku doszło do rozwiązania Oddziału Ziemi Rzeszowskiej i związania się Oddziału Karpackiego (przew. Czesław Fik; Fik, 2006). Na przestrzeni lat 60. i 70. XX w. w ramach PTGeol powołano 8 oddziałów, 3 koła regionalne oraz 8 sekcji specjalistycznych (tab. 2 i 6). W latach 60. XX w. 5 osób dostało zaszczytu otrzymania honorowego członkostwa: Franciszek Bieda, Stanisław Krajewski, Ludwik Sawicki, Henryk Teisseyre i Edward Passendorfer. W latach 70. XX w. godności tej dostąpili Zdzisław Pazdro oraz Kazimierz Maślankiewicz (tab. 4).

Lata 70. XX w. wyróżnia zintensyfikowana aktywność popularno-naukowa, która była ukierunkowana na promocję nauk geologicznych. W 1970 r. Oddział Krakowski zorganizował sympozjum poświęcone geologii Księżyca (Waškowska i in., 2022), a Oddział Gdański – projekcję filmów z zakresu geologii wybrzeży morskich. W 1976 r. Oddział Warszawski przygotował pokaz filmów z cyklu *Ruchy górotwórcze w Polsce* (Ploch, 2022), a Oddział Ziemi Lubuskiej zorganizował wystawę pt. *Ziemia – planeta, na której żyjemy*, którą odwiedziło ok. 2000 osób! W roku 1977 w seansach filmów geologiczno-przyrodniczych organizowanych przez PTGeol wzięło udział ponad 3300 uczniów i nauczycieli (Paulo, 1977, 1978).

Spośród konferencji organizowanych przez PTGeol w latach 70. XX w. trzy zjazdy zostały poświęcone syntezie regionalnych badań (tab. 1). W dniach 12–14 września

1974 r. odbył się 46. Zjazd PTGeol w Opolu pt. *Postęp rozpoznania geologicznego Opolszczyzny w Polsce Ludowej*. Na walnym zjeździe, który mu towarzyszył, podjęto decyzję o zmniejszeniu reprezentacji delegatów do 1 osoby na 40 członków oddziału, uchwalono, że opłata członkowska nie będzie obejmować prenumeraty *Rocznika...* oraz wnioskowano do władz państwowych o utworzenie parku krajobrazowego na Garbie Chełma i Górze Św. Anny. Postulat ten został zrealizowany dopiero w 1998 r., a w 2011 r. w obszar ten wszedł w obręb Geoparku Krajowego Góra Św. Anny (Woźniak i in., 2011). Główny udział w projektowaniu i opracowaniu dokumentacji geoparku mieli członkowie PTGeol z Oddziałów: Górnośląskiego i Krakowskiego zatrudnieni w Państwowym Instytucie Geologicznym i Instytucie Nauk Geologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Podczas 47. Zjazdu PTGeol w Świdnicy, w dniach 22–24 czerwca 1975 r., podsumowano *30 lat badań geologicznych na Dolnym Śląsku* (tab. 1; ryc. 1), a podczas jubileuszowego dla Oddziału Wrocławskiego i Oddziału Ziemi Lubuskiej 50. Zjazdu w Zielonej Górze, odbywającego się w dniach 23–26 września 1978 r., członkowie towarzystwa otrzymali odznaki honorowe za zasługi dla województw zielonogórskiego, gorzowskiego i legnickiego.

Pod koniec lat 70. XX w. nastąpiły zmiany w zarządzie PTGeol. Na Walnym Zjeździe Delegatów w Załężu, podczas 49. Zjazdu PTGeol, w dniach 22–25 września 1977 r., wybrano nowy zarząd towarzystwa, a funkcję prezesa powierzono Rafałowi Unrugowi (ryc. 4; tab. 1). Na 51. Zjeździe w dniach 13–16 września 1979 r. prezesem towarzystwa został Zbigniew Wilk (ryc. 4; tab. 1). Był to drugi zjazd w historii PTGeol, na którym liczba uczestników przekroczyła 350 osób (ryc. 3A), było to także kolejne spotkanie odbywające się w Zakopanem (ryc. 1; tab. 5; patrz zdjęcie na str. 356).

Lata 80. XX w.

Mimo krajowych problemów gospodarczych, jakie nasiliły w latach 80. XX w., działalność naukowa PTGeol w tym okresie była bardzo ożywiona (ryc. 3). W 1980 r. odbył się 52. Zjazd w Piotrkowie Trybunalskim i Bełchatowie (ryc. 1; tab. 5), podczas którego prezes Centralnego Urzędu Górniczego Zdzisław Dembowski wręczył członkom PTGeol odznaki *Zasłużony Dla Polskiej Geologii*, przyznano też odznaczenia *Zasłużeni dla Województwa Piotrkowskiego*. Takie same odznaczenia z rąk prezesa Z. Dembowskiego otrzymali kolejni członkowie na jubileuszowym (60-lecie PTGeol) 53. zjeździe w Kielcach, w dniach 6–8 września 1981 r., oraz na 54. zjeździe PTGeol w Lublinie w dniach 6–8 września 1984 r. W Lublinie wręczono również Medale 40-lecia PRL. Zjazd w Pieninach zaplanowany na 1985 r. został przesunięty o rok. W jego miejsce członkowie PTGeol, z Krzysztofem Birkenmajerem na czele, podjęli się organizacji XIII Kongresu Asocjacji Karpacko-Bałkańskiej. Oficjalnym gościem przeniesionego na rok 1986 57. Zjazdu PTGeol w Pieninach było Austriackie Towarzystwo Geologiczne, wzięło w nim udział 23 osoby z zagranicy (Ślącza i in., 2022). Na kolejnym 58. Zjeździe w Wałbrzychu w 1987 r. wprowadzono nową formę upowszechnienia wyników badań. Zorganizowano pierwszą w dziejach PTGeol sesję posterową. Oprócz przewodnika zjazdowego, ukazały się również artykuły naukowe w *Przeglądzie Geologicznym*. W 1988 r. miał miejsce 59. Zjazd PTGeol w Przemyśle po raz pierwszy zorganizo-

Ryc. 4. Prezysi Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1979–2021
Fig. 4. The presidents of the Polish Geological Society in the years of 1979–2021

wany w tym rejonie Polski, a ostatnim zjazdem w tej dekadzie był jubileuszowy 60. Zjazd w Krakowie w 1989 r. (tab. 5). Choć w latach 80. XX w. zjazdy odbywały się regularnie, to gromadziły coraz mniej uczestników (ryc. 3A). Na zjeździe w 1980 r. oraz w 1987 r. ich liczba wynosiła 301 osób i były to ostatnie zjazdy w historii PTGeol o tak wysokiej frekwencji. Na zjeździe odbywającym się rok później frekwencja przekroczyła 200 osób, co w latach późniejszych się już nie powtórzyło (ryc. 3A).

W latach 80. XX w. aktywną działalność prowadziły oddziały PTGeol i niektóre sekcje specjalistyczne. Struktura organizacji dalej się rozrastała przez powoływanie kolejnych jednostek. W 1983 r. Koło Lubelskie zostało podniesione do rangi Oddziału (przew. Marian Harasimiuk) i utworzono Koło Łódzkie (przew. Jerzy Balwierz), w roku 1987 zawiązało się Koło Sądeckie (przew. Marek Juszcak), a w 1988 r. powołano Koło Bełchatowskie (przew. Zbigniew Kasza; tab. 2).

Oprócz organizowania zjazdów i posiedzeń z sesjami referatowymi (ryc. 3), oddziały i koła brały udział w sympozjach tematycznych lub organizowały własne konferencje. Szczególną aktywnością wykazywały się Sekcja Genezy Złóż Rud, Sekcja Geofizyczna, Sekcja Geologii Matematycznej, Sekcja Paleontologiczna, Sekcja Sedymentologiczna i Sekcja Tektoniczna. W pierwszej dekadzie lat 80. XX w. specjalnością Sekcji Sedymentologicznej była organizacja konferencji terenowych. Wśród nich należy przytoczyć zorganizowanie wspólnie z Instytutem Geologii Podstawowej UW i Sekcją Geograficzno-Geologiczną Komitetu Badań PAN Krajowej Konferencji Sedymentologicznej w dniach 20–22 listopada 1980 r. oraz współorga-

nizację z Komisją Sedymentologiczną KNG PAN *I Szkoły Sedymentologicznej* w Lubiatowie w dniach 19–25 września 1983 r. W tej dekadzie Sekcja Geologii Matematycznej kontynuowała organizację cyklicznych seminariów pt. *Zastosowania metod matematycznych w geologii* – od lat 70. XX w. zorganizowano 16 takich sympozjów. Podobnie, Sekcja Paleontologiczna utrzymywała organizację, rozpoczętą jeszcze w latach 70. XX w., cyklicznych konferencji paleontologów, których do końca lat 80. XX w. odbyło się 13 (Studencka, 2022). Sekcja Tektoniczna tradycyjnie, oprócz sesji referatowych, organizowała sympozja terenowe w różnych regionach Polski (m.in. Dolina Wisły, Sudety, Tatry, Podhale). Na polu popularyzacji nauk geologicznych szczególną aktywność wykazywały m.in. Oddział Krakowski i Oddział Ziemi Lubuskiej, podejmujące organizację sesji odczytów popularnonaukowych lub wystaw tematycznych (Waškowska i in., 2022).

W latach 80. XX w. PTGeol zyskało wielu nowych członków honorowych, co było najwyższym dowodem uznania zasług na rzecz PTGeol (tab. 3, 4). W 1980 r. do tej grupy dołączył Edward Rühle, w 1983 r.: Antoni Gawel, Stefan Różycki i Stanisław Sokołowski, w 1985 r. Jadwiga Burtan, w 1986 r.: Ryszard Gradziński, Józef Oberc, Stanisław Wdowiarz i Jerzy Znosko. Członkiem honorowym PTGeol został również Zbigniew Wilk, którego udana, 10-letnia prezesura dobiegła końca w 1989 r. (tab. 1).

W latach 80. XX w. sformalizowano niektóre z postulatów władz PTGeol. W 1981 r. decyzją walnego zjazdu przyjęto zmiany w statucie, zdecydowano m.in. o wprowadzenie obecnie używanej nazwy łacińskiej towarzystwa *Societas Geologorum Poloniae* oraz ustalano nowy wzór

pieczęci PTGeol. W wyniku wprowadzonych zapisów *Annales Societatis Geologorum Poloniae – Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego* (ASGP) stał się oficjalnym organem PTGeol (Statut, 1984).

Kryzys gospodarczy, jaki nasilił się w Polsce w latach 80. XX w., dotyczył również sytuacji finansowej PTGeol. W 1984 r. koszty prowadzenia biura, utrzymania biblioteki i wysyłki *Rocznika...* były trudne do pokrycia przy dotychczasowych wpływach, dlatego Zarząd Główny był zmuszony podnieść składki członkowskie. W obliczu problemów finansowych rozważano możliwość prowadzenia przez PTGeol działalności gospodarczej. W tym czasie pojawiły się problemy wydawnicze, związane z brakiem terminowości druku *Rocznika...*. W 1984 r. zrezygnowano z usług Państwowego Wydawnictwa Naukowego na rzecz Wydawnictw Geologicznych, w roku 1986 obowiązki wydawcy przejęło Ossolineum.

W połowie lat 80. XX w. rozpoczął się długofalowy trend spadkowy liczebności członków PTGeol. Choć pod koniec lat 80. XX w. zanotowano wzrost liczby zrzeszonych, to odbicie to było krótkoterminowe i zakończyło się w 1990 r. (ryc. 3B).

OKRES PRZEMIAN USTROJOWYCH (1989–1999)

W 1989 r. Polskie Towarzystwo Geologiczne stanęło u progu nowej rzeczywistości gospodarczej i politycznej w kraju. Stery PTGeol w tym newralgicznym okresie na następne 14 lat przejął Andrzej Ślącza (ryc. 4; tab. 1). W 1989 r. na 60. Zjeździe PTGeol w Krakowie towarzystwo – jako liczące się gremium opiniotwórcze – zaopiniowało negatywnie projekt nowego prawa geologicznego. Walny Zjazd Delegatów zajął się wówczas niestabilną sytuacją finansową towarzystwa. Uchwalono podniesienie po raz kolejny wysokości składek członkowskich, postanowiono wszcząć starania o wsparcie sponsorów, ale odrzucono możliwość podjęcia przez PTGeol działalności gospodarczej. Zrezygnowano też z organizacji 70-lecia PTGeol na rzecz obchodów jubileuszu w rocznicę 75-lecia. Towarzystwo przejęło obowiązek finansowania druku *Rocznika...*, a fundusze na ten cel starano pozyskać z dotacji właściwych ministerstw. Jeden z istotnych postulatów odnosił się do zacieśnienia współpracy z PIG i KNG PAN.

Wystosowana w 1990 r. odezwa zarządu o dodatkowe wpłaty na rzecz towarzystwa spotkała się z pozytywnym odbiorem środowiska. Dzięki tej solidarnej inicjatywie udało się wypełnić dziurę budżetową, a najhojniejszym ofiarodawcom nadano status członków wspierających (status ten nadaje się do dziś). W celu ograniczenia wydatków zredukowano liczbę personelu obsługującego biuro towarzystwa.

W latach 90. XX w. bardzo intensywnie zmieniała się wewnętrzna struktura PTGeol. W tym czasie powołano trzy nowe sekcje specjalistyczne (tab. 6): Sekcję Ochrony Zasobów Przyrody Nieożywionej zwanej później Sozologiczną (1992, przew. Andrzej Paulo; Paulo, 2000); Sekcję Geologii Stosowanej (1996, przew. Zbigniew Wilk); Sekcję Petrologii Węgla (1998, przew. Barbara Kwiecińska) oraz Polską Grupę Roboczą Systemu Jurajskiego (1999, przew. Andrzej Wierzbowski; Wierzbowski, 2010; Feldman-Olszewska, Wierzbowski, 2022). Ponadto w 1994 r. utworzono Koło Toruńskie (przew. Andrzej Sadurski). Niestety w 1994 r. rozwiązano Koło Sądeckie, a w 1998 r. zawieszono Oddział Ziemi Lubuskiej (tab. 2).

Aktywność naukowa PTGeol oddziałów i sekcji w latach 90. XX w. wyrażała się organizacją posiedzeń naukowych (ryc. 3C), zjazdów naukowych (tab. 5) oraz konferencji

i sympozjów specjalistycznych. Bardzo pręźnie działający w owym czasie Oddział Poznański, w latach 1992–2006, publikował *Streszczenia referatów* pod redakcją Janusza Skoczylasa (Skoczylas, 2022). Oddział ten do dziś prowadzi własną stronę internetową (ptg.home.amu.edu.pl).

Kolejne zjazdy w tej dekadzie, rozpoczęte 61. Zjazdem PTGeol w Gdańsku, w dniach 13–15 września 1991 r., odbywały się cyklicznie (tab. 5). W 1995 r. na 66. Zjeździe we Wrocławiu dokonano podsumowania 50 lat polskich badań geologicznych na Dolnym Śląsku. Liczba uczestników zjazdów systematycznie malała (ryc. 3A). W ostatniej dekadzie XX w. wahała się ona między 100 a 180 osób. W tym okresie tylko na 63. Zjeździe w Gawrych Rudzie w 1993 r. frekwencja osiągnęła 200, a na zjeździe we Wrocławiu – 250 osób. Bardzo aktywnie w tamtych latach działały sekcje specjalistyczne i nie sposób wymienić wszystkich zorganizowanych przez nie, lub przy ich współudziale, konferencji i sympozjów. Warto wspomnieć o cyklicznych wydarzeniach lat 90. XX w., do których należało 10 edycji Konferencji Sozologicznej (po 2 edycje w 1992 i 1993, 3 w 1994, i po jednej w 1995, 1998 i 1999; Paulo, 2000), 5 Krajowych Spotkań Sedymentologów (1993, 1994, 1995, 1996, 1998) oraz 3 Krajowe Konferencje Paleontologów (1991, 1992, 1998; Studencka, 2022). Sekcja Tektoniczna zorganizowała konferencje poświęcone tektonice masywów granitoidowych na Dolnym Śląsku, tektonice kulmu w zachodniej części GZW zachodniej (1995), zagadnieniom tektonicznym północnego obrzeżenia GZW i strefy Kraków Lubliniec (1996), tektonice solnej na Kujawach (1997) oraz XIX Terenową Konferencję Sekcji Tektonicznej PTGeol – Magura’98. Mimo wielu przedsięwzięć naukowych podjętych w latach 90. XX w. liczba członków PTGeol w dalszym ciągu spadała (ryc. 3C).

Zmiany ustrojowe w Polsce i „otwarcie na świat” przyniosły możliwość zawiązywania lub wzmocnienia współpracy zagranicznej. W PRL-u była ona istotnie ograniczona legislacyjnie i oparta głównie na kontaktach z krajami RWPG. Korzystając z nowych możliwości, w 1997 r. PTGeol zostało członkiem *European Federation of Geologists* (EFG), w 1998 r. towarzystwo zostało afiliowane przy *American Association of Petroleum Geologists*, a Witold Zuchiewicz został przedstawicielem PTGeol w *Terra Nova*. W 1999 r. Andrzej Ślącza i Tadeusz Peryt zostali członkami zarządu *Association of European Geological Societies* (AEGS), przy czym w latach 1999–2001 A. Ślącza był przewodniczącym zarządu.

WSPÓLCZESNOŚĆ (2000–2021)

W XXI wiek PTGeol zostało wprowadzone pod przewodnictwem Andrzeja Ślącza. Kolejno, w latach 2003–2008 towarzystwo funkcjonowało pod zwierzchnictwem Jacka Matyszkiewicza, następnie – w okresie 2008–2021 r. – Adama Gasińskiego, a od 2021 r. u steru PTGeol jest Tadeusz Peryt (ryc. 4; tab. 1). Kolejni prezesi wraz z członkami zarządu stanęli przed trudnymi wyzwaniami, jakie niesły ze sobą zmiany pokoleniowe w środowisku, a także ogólnospołeczne i kulturowe. Prawdopodobnie w wyniku tych przemian osłabła społeczna potrzeba samoorganizacji, powszechny stał się indywidualizm i kryzys przechodziła wspólnotowość (Cudowska, 2009; Łuczewski, 2010). Cechy te szczególnie są zauważane wśród osób z najmłodszego pokolenia geologów. W konsekwencji, wciąż utrzymywała się tendencja spadkowa liczby członków PTGeol. W 2000 r. towarzystwo liczyło jeszcze 1087 zrzeszonych, ale w 2005 r. ich liczba wynosiła 861 osób

(ryc. 3B). Przedstawione poniżej działania organizacyjne niewątpliwie wpłynęły na decyzję wielu osób o wstąpieniu w szeregi PTGeol, jednak poważny okazał się (narastający od końca lat 80. XX w.) kryzys związany ze statutowym obowiązkiem opłacania składek członkowskich. W 2019 r. liczba członków towarzystwa szacowana była na 960 osób, jednak w wyniku przeprowadzonej w 2021 r. kwerendy, liczbę członków PTGeol ustalono na 620 osób (ryc. 3B). Był to rok, w którym udało się uregulować kwestię załagłości składowych.

Z końcem lat 90. XX w. i w pierwszej dekadzie XXI w. działalność kół i sekcji PTGeol ulegała ograniczaniu i w latach 2010–2021 tylko kilka z nich podejmowało aktywność. W 2001 r. zostało rozwiązane Koło Łódzkie, a w 2007 r. – Koło Bełchatowskie (tab. 2). Na początku XXI w. aktywność wykazywała Sekcja Sozologiczna, której kolejne konferencje miały miejsce w 2000 i 2001 r. (druga z nich odbyła się przy okazji 72. Zjazdu PTGeol). Aktywna była również Sekcja Paleontologiczna, która w okresie od 2000 r. do 2019 r. zorganizowała 7 konferencji (Studencka, 2022). Dużą dynamikę pracy wykazywała Polska Grupa Robocza Systemu Jurajskiego. W latach 2000–2011 zorganizowała ona 9 edycji konferencji *Jurassica* (w tym 2 na terenie Czech i Słowacji) oraz 6th *International Congress on the Jurassic System* w Krakowie w 2006 r. (Wierzbowski, 2006, 2010). W 2012 r. sekcja przyjęła status organizacji międzynarodowej pod nazwą *Polish & Slovak Working Group of the Jurassic System PGS* (Feldman-Olszewska, Wierzbowski, 2022).

W XXI w. Sekcja Sedymentologiczna z sukcesem zorganizowała 7 Krajowych Konferencji Sedymentologicznych – POKOS, które zastąpiły popularne w ostatniej dekadzie XX w. Krajowe Spotkania Sedymentologów. Powołana w 2014 r. Sekcja Historii Nauk Geologicznych (przew. Stanisław Wołkowicz) oprócz sesji referatowych zorganizowała razem z PIG-PIB międzynarodową konferencję INHIGEO w 2021 r., a utworzona w 2017 r. Sekcja Badań Strukturalnych i Geozagrożeń (przew. Rafał Sikora; tab. 6), w 2018 r. zorganizowała 16th *Meeting of the Central European Tectonic Studies Groups* w Rytrze, podtrzymując tradycje nieprzejawiającej aktywności Sekcji Tektonicznej (Aleksandrowski i in., 2018; Sikora, 2022a; Ślącza i in., 2022).

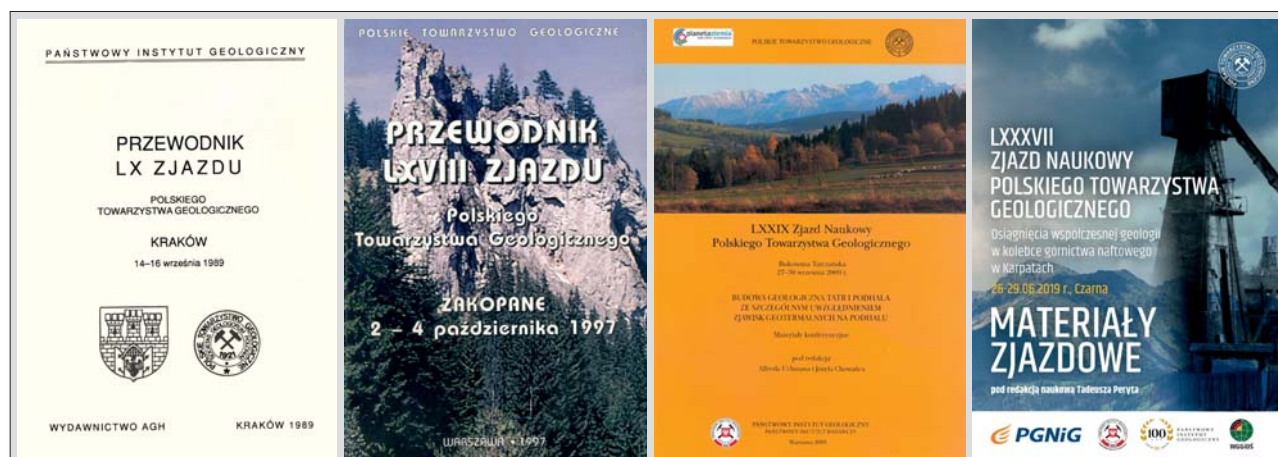
Wymienione zostały ostatnie wydarzenia międzynarodowe przygotowane przez PTGeol, ale wcześniej, w 2001 r. uczczono jubileusz 80-lecia towarzystwa poprzez organizację 72. Zjazdu PTGeol w Krakowie (w dniach 10–15 września) razem z 12th *Meeting of AEGS* i 12. Konferencją Sozologiczną. Wydarzenie to obfitowało w bardzo szeroki wachlarz zagadnień przedstawionych podczas 5 wycieczek terenowych. W 2007 r. przy współpracy z PIG-PIB i ING UJ zorganizowano *International Workshop on the Triassic of Southern Poland 4th Meeting* (Ślącza i in., 2022). Dużym sukcesem zakończył się 31st *IAS Meeting of Sedimentology* zorganizowany w Krakowie w 2015 r. przez PTGeol i ING UJ, który był największą międzynarodową konferencją geologiczną w Polsce. Udział w niej wzięło 690 uczestników z 45 krajów (Ślącza i in., 2022). Wielkim osiągnięciem PTGeol w XXI w. jest organizacja polskich kongresów geologicznych, aczkolwiek idea ta wyszła od Grzegorza Haczewskiego i zatwierdzona została przez Walny Zjazd Delegatów już w 1989 r. (Magiera, 1990). Pierwszy z nich odbył się w Krakowie w 2008 r. (ryc. 3A). Sprawna organizacja kongresów, ich uniwersalność mery-

toryczna i dostęp do nich bardzo szerokiego grona polskich geologów spowodowały, że na stałe wpisały się one w życie naukowe w Polsce. W pierwszej edycji kongresu wzięło udział 700 osób, co przebiło dotychczasowe statystyki frekwencji (ryc. 3A). Kolejne kongresy geologiczne w Warszawie pt. *Geologia jedna?!* w 2012 r. i we Wrocławiu pt. *Wyzwania Polskiej Geologii* w 2016 r. cieszyły się również dużym zainteresowaniem, udział w nich wzięło odpowiednio 360 i 380 osób (ryc. 3A; Mizerska i in., 2012; Mizerski, 2016). Frekwencja zjazdów PTGeol w ostatnim 20-leciu utrzymywała się najczęściej na poziomie 70–100 osób, tylko kilkukrotnie przekroczyła 100 osób, a po 2010 r. taka sytuacja miała miejsce tylko na 84. Zjeździe PTGeol w Białej Podlaskiej (2015; Ploch, 2022), 85. Zjeździe w Koszalinie (2017) i 87. Zjeździe w Czarnej (2019; Sikora i in., 2019; ryc. 3A).

Rozpatrując konferencje organizowane przez PTGeol, należy podkreślić, że nowe czasy i przyśpieszenie rozwoju gospodarczego w Polsce przyniosły ze sobą większe możliwości techniczne. Ich wykorzystanie wpłynęło znacząco na wzrost jakości materiałów zjazdowych. Drukowane w większym formacie (A4) zyskały bogatą szatę ilustracyjną, co było szczególnie zauważalne w przewodnikach wycieczek terenowych, zawierających liczne kolorowe mapy, szkice, rysunki i fotografie (ryc. 5). Ilość zamieszczanego materiału dokumentacyjnego istotnie wzrosła, co podniosło wartość dokumentacyjną przewodników, zwłaszcza w obliczu planów udostępnienia ich środowisku na stronie internetowej PTGeol. Ubolewać należy jedynie nad faktem, że współcześnie wprowadzone zasady oceny działalności naukowej, oparte na parametryzacji, są bardzo niekorzystne dla podtrzymania tradycji opracowań przewodników zjazdowych – nie brakuje chętnych do opracowania solidnych artykułów wycieczkowych, jednak system punktacji skutecznie zniechęca do ich publikowania.

Ważnym wydarzeniem dla PTGeol była przeprowadzona w 2002 r. przez Filadelfijski Instytut Informacji Naukowej pozytywna weryfikacja ASPG. Od tego roku periodyk PTGeol stał się indeksowanym międzynarodowym czasopiśmie. Sukces ten został niestety okupiony koniecznością rezygnacji z publikowania sprawozdań z działalności PTGeol i sprawozdań z Walnych Zjazdów Delegatów. Jak cenne są te informacje dla poznania historii towarzystwa, przekonali się piszący niniejszy artykuł.

W 2020 r. PTGeol stanęło u progu nowych wyzwań spowodowanych pandemią wirusa SARS-Covid-19, która opanowała cały świat. W wyniku wysokiej śmiertelności wiele krajów wprowadziło restrykcje ograniczające działalność społeczno-gospodarczą. Zgodnie z obostrzeniami odwołane zostały wszystkie posiedzenia naukowe PTGeol i planowane konferencje, m.in., IV Polski Kongres Geologiczny, który został odłożony o 4 lata – do 2024 r. Sytuacja ta istotnie wpłynęła też na organizację jubileuszu 100-lecia PTGeol. Powołany w 2020 r. Komitet Organizacyjny Obchodów 100-lecia PTGeol podjął decyzję przeprowadzenia jubileuszu w formie hybrydowej, przez cały rok jego trwania. Korzystając z nowoczesnych technologii, zorganizowany został cykl cotygodniowych referatów pt. *Posiedzenia Naukowe PTGeol w 100-leciu jego istnienia*, transmitowanych łączami internetowymi, które każdorazowo gromadziły przed ekranami monitorów kilkadziesiąt osób (Sikora, 2022b). Posiedzenia te stały się najdłuższą sesją naukową w dziejach towarzystwa. Podjęto też inicjatywę publikowania na unowocześnionym serwisie internetowym

Ryc. 5. Przemiana szaty graficznej przewodników zjazdowych PTGeol na przykładzie tomów z lat 80. i 90. XX w. oraz z I i II dekady XXI w.

Fig. 5. Evolution of the graphic design of PGS Scientific Meetings guidebooks, exemplified by the volumes from the 1980s and 1990s, as well as from the 1st and 2nd decades of the 21st century.

towym PTGeol (Sikora, Świąder, 2019) oraz na platformie Facebook krótkich notek historycznych, przybliżających biogramy osobistości PTGeol i niektórych z ważniejszych wydarzeń z historii towarzystwa. Na zakończenie obchodów zaplanowano uroczystą sesję w Krakowie w dniu 18 maja 2022 r., która będzie okazją do podsumowania jubileuszu, przedstawienia planów na przyszłość i wręczenia odznaczeń członkom PTGeol zasłużonym dla Polski i polskiej geologii.

PODSUMOWANIE

Opisane powyżej sukcesy to efekt zaangażowania i ciężkiej pracy członków towarzystwa w kolejnych zarządach PTGeol oraz poza nimi. Zasługi i szczególny wkład w rozwój organizacji jest wyrażany w nadawaniu członkostwa honorowego. W ostatnich trzydziestu latach wyróżnienia te otrzymało 21 geologów krajowych. W 100-letniej historii PTGeol godność członka honorowego przyznano 47 osobom w kraju oraz 41 osobom z zagranicy (tab. 3, 4). Wielu z nich nie ma już wśród nas, jednak pozostawili po sobie nie tylko wybitny dorobek naukowy, ale też dziedzictwo w postaci rzeszy uczniów kontynuujących ich dzieło. Zaszczepili upodobanie i uformowali naukowców, dla których dociekanie natury geologicznej ziem polskich, jakie stało od początku przed Polskim Towarzystwem Geologicznym, jest pasją zawodową lub hobby. Zamiłowanie to PTGeol wspiera, przyznając od 1972 r. wyróżniającym się młodym członkom stypendium im. Krzysztofa Beresa przeznaczone na realizację projektów badawczych. Ponadto od 1962 r. jest przyznawana nagroda im. Ludwika Zejsznera za najlepszą publikację w ASGP, a od 1970 r. nagroda im. Henryka Świdzińskiego za najlepszą opublikowaną pracę z zakresu tektoniki, stratygrafii lub geologii złożowej z obszaru Karpat i Gór Świętokrzyskich (dla członków poniżej 40. roku życia). W 1970 r. wręczono jednorazową nagrodę imienia Konstantego Tołwińskiego; laureatem został Piotr Karnkowski. Inną formą wspierania zainteresowań naukami o Ziemi jest objęcie w 2008 r. stałym patronatem corocznego Ogólnopolskiego Konkursu Geologiczno-Środowiskowego *Nasza Ziemia – środowisko przyrodnicze wczoraj, dziś i jutro...*, organizowanego przez PIG-PIB. W ślad za tym regionalne etapy konkursu są objęte patro-

natem oddziałów PTGeol (Fijałkowska-Mader, 2022; Labus i in., 2022; Waśkowska i in., 2022).

Dzieje Polskiego Towarzystwa Geologicznego były uwikłane w zmienną sytuację polityczno-gospodarczą Polski. Każdorazowo sytuacja ta dyktowała status towarzystwa i jego możliwości organizacyjne: członkowie PTGeol starali się wychodzić naprzeciw zaistniałym problemom, przedstawiając własne inicjatywy i rozwiązania. Owe silne związki z sytuacją ekonomiczną kraju są naturalną konsekwencją podejmowania przez towarzystwo problemów geologicznych, które są istotne z punktu gospodarczego i mają ważny udział w kształtowaniu statusu społeczeństwa, a w regionach górniczych również jego kulturowości.

Powstanie Polskiego Towarzystwa Geologicznego zbiegło się z odrodzeniem polskiej państwowości, a pierwsze lata jego działalności to czas scalania i rozbudowy porozbiorowej II Rzeczypospolitej. Wówczas wszyscy albo niemal wszyscy naukowcy zajmujący się w tamtym czasie geologią w Polsce byli członkami PTGeol, a przedstawiciele towarzystwa byli bardzo aktywni na arenie międzynarodowej. Organizacje powołane w wyniku ich inicjatyw (INQUA i CBGA) istnieją do dziś i są to prominentne, prężnie działające instytucje międzynarodowe. Największy kryzys w dziejach towarzystwa był związany z tragicznymi dla Polski wydarzeniami II wojny światowej. Siła i sprawność PTGeol ujawniła się w pierwszych miesiącach powojennej rzeczywistości, kiedy organizacja szybko wznowiła działalność, a wkrótce potem szeroko rozbudowała swoje struktury. Odbudowa i rozwój kraju wymagały surowców, a geologia stała się w tamtym czasie jedną z najbardziej istotnych dziedzin dla gospodarki państwa. PTGeol miało wtedy wpływ na politykę państwa w tym zakresie. Niewątpliwie, mimo ogólnokrajowych problemów gospodarczych, ograniczenia swobód obywatelskich i zamknięcia kraju za „żelazną kurtyną”, były to czasy świetności środowiska geologicznego. Problemy, jakie pojawiły się podczas transformacji ustrojowej i dotyczyły wszystkich dziedzin życia społecznego w Polsce, zostały pokonane, doszło do ożywienia kontaktów zagranicznych i z inicjatywy PTGeol w kraju znalazły swoje miejsce konferencje międzynarodowe. Polskie Towarzystwo Geologiczne ma również bogate doświadczenia we współpracy z ministerstwami ds. środowiska i nauki, krajowymi ośrodkami naukowymi oraz firmami z branży geologicznej i górniczej.

Do wieloletnich instytucji współpracujących z PTGeol należą: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Nauk Geologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska Akademii Górniczo-Hutniczej, Instytut Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk, Wydział Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Geologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Nauk Geologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego, Politechnika Śląska oraz Instytut Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego.

Wśród firm wspierających inicjatywy organizacyjne PTGeol w ostatnich latach znajdują się PGNiG S.A., KGHM Polska Miedź S.A., Jastrzębska Spółka Węglowa S.A., włączone do Polskiej Grupy Górniczej S.A. – Katowicki Holding Węglowy S.A. i Kompania Węgłowa S.A., Orlen Upsteram sp. z o.o., Kopalnia Soli Wieliczka, Piwniczanka Spółdzielnia Pracy. W przeszłości były to takie firmy i instytucje jak: Główny Instytut Górnictwa, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Instytut Górnictwa Odkrywkowego *Poltegor-Instytut*, Kieleckie Kopalnie Surowców Mineralnych, Kopalnie Odkrywkowe Surowców Drogowych EXBUD-22, KWB Bełchatów (obecnie Oddział PGE GiEK), Przedsiębiorstwo Badań Geofizycznych, Przedsiębiorstwo Geologiczne w Krakowie, Przedsiębiorstwo Geologiczne *Polgeol*, Przedsiębiorstwo Geologiczne *Proxima* S.A., Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS i Zakłady Górniczo-Hutnicze *Bolesław*.

Podsumowując bogatą i związaną z nowożytnymi dziejami Polski historię Polskiego Towarzystwa Geologicznego, można śmiało stwierdzić, że postawione przed towarzystwem zadania wciąż nie tracą na aktualności. W dalszym ciągu PTGeol, stawiając na sprawdzone przez dziesięciolecia rozwiązania (zjazdy i sympozja naukowe, sesje referatowe, dysputy w ramach Walnych Zjazdów Delegatów), integruje środowisko polskich geologów wokół podobnych problemów, jakim stawiali czoła nasi poprzednicy. Już przed laty Konstanty Tołwiński zauważył, że PTGeol *jest przeglądem życia geologicznego w całym kraju* (Birkenmajer, 1954), a Józef Oberc stwierdził, że *choć samo badań nie organizuje, daje wyraz swego jak najbardziej pozytywnego stosunku do istotnych potrzeb społeczeństwa i kraju* (Oberc, 1967). Wraz z postępem wiedzy konieczne jest jej systematyzowanie, uszczegóławianie i rozwiązywanie pojawiających się problemów. Dalej jesteśmy gotowi wspierać kraj w zapewnieniu bezpieczeństwa surowcowego czy prowadzeniu polityki związanej z ochroną środowiska. Niestety wiele postulatów podejmowanych przez PTGeol nie doczekało się realizacji. Jednym z problemów, z którego jako środowisko geologiczne zdajemy sobie sprawę, są niedobory kształcenia geologicznego na poziomie szkół średnich, choć apele w tej sprawie do władz państwowych kierowane są przez PTGeol od początku lat 20. XX w.

Sto lat naszego towarzystwa to nie tylko dzieje środowiska geologów w Polsce, to też historia ludzkich przyjaźni, a przede wszystkim udanego wspólnego działania dla osiągnięcia celów utylitarnych. Zajęci na co dzień nauką i pracą zawodową stoimy również na straży kulturowego dziedzictwa Polski dla przyszłych pokoleń.

Na koniec, w imieniu Polskiego Towarzystwa Geologicznego chcielibyśmy wyrazić podziękowania za wieloletnią współpracę dla Redakcji *Przeglądu Geologicznego*. Na łamach czasopisma ukazywały się publikacje doty-

czące zagadnień poruszanych na zjazdach PTGeol (niektóre jego numery w całości były uzupełnieniem materiałów zjazdowych), zamieszczane były artykuły podsumowujące konferencje i inne wydarzenia towarzystwa oraz, jak ma to miejsce m.in. w tym przypadku, traktujące o jego historii.

LITERATURA

- ALEKSANDROWSKI P., SIKORA R., GŁUSZYŃSKI R., TOMASZCZYK M. 2018 – PIG-PIB na 16. Meeting of the Central European Tectonic Groups (CETEG). <https://www.pgi.gov.pl/aktualnosci/display/10583-pig-pib-na-16-meeting-of-the-central-european-tectonic-groups-ceteg.html> (dostęp 13.01.2022 r.).
- ALEXANDROWICZ S. 1963 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1961/62. *Rocznik PTG*, 33 (4): 561–565.
- ALEXANDROWICZ S. 2009 – Polskie korzenie Międzynarodowej Unii Badań Czwartorzędu (INQUA). *Prace Komisji Historii Nauki. PAU*, 9.
- BIEDA F. 1962 – Czterdziestolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. 1921–1961. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 22 (1): 119–144.
- BIRKENMAJER K. 1954 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1951/52. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 22 (4): 524–529.
- BIRKENMAJER K. 1956 – Sprawozdanie z Walnego Zjazdu Delegatów Oddziałów Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 24 (4): 465–466.
- BIRKENMAJER K. 1957 – Walny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Geologicznego w dniu 3 czerwca 1955 r. w Szczecinie. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 25 (4): 392–394.
- BOLEWSKI A., SAMSONOWICZ J., BIEDA F. 1953 – Obywatelu Prezesie Rady Ministrów. Komunikat uczestników I narady Państwowej Służby Geologicznej do Prezesa Rady Ministrów PRL Bolesław Bieruta. *Prz. Geol.*, 1 (7): 298.
- CZARNOCKI J. 1947 – Przewodnik XX zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Górach Świętokrzyskich w 1947 r. *Państw. Inst. Geol.*, 1–18.
- CUDOWSKA A. 2009 – Wspólnota w kulturze indywidualizmu. [W:] Nikitorowicz J., Muszyńska J., Sobeci M. (red.), *Wspólnoty z perspektywy edukacji międzykulturowej*. Trans Humana, Wydaw. Uniwersyteckie, Białystok: 198–213.
- CZERNICKI J. 1971 – Oddział Ziemi Rzeszowskiej PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 341.
- FELDMAN-OLSZEWSKA A., WIERZBOWSKI A. 2022 – Polsko-Słowacka Grupa Robocza Systemu Jurajskiego (2011–2021) – pierwsza sekcja jurajska afiliowana przy dwóch narodowych towarzystwach geologicznych. *Prz. Geol.*, 70 (4): 341–345.
- FIJAŁKOWSKA-MADER A. 2022 – Historia Oddziału Świętokrzyskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 303–306.
- FIK C. 2006 – Oddział Karpacki Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Jaśle powstanie i jego działalność. *Prz. Geol.*, 54 (7): 584–588.
- GAWEL A. 1963 – O założeniu Asocjacji Karpackiej i jej pierwszym zjeździe w Polsce. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 23 (1): 5–10.
- GOETEL W. 1923a – XIII Międzynarodowy Kongres Geologiczny w Brukseli. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 1: 96–99.
- GOETEL W. 1923b – Powstanie i dwa pierwsze lata Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 1: 100–104.
- GOETEL W. 1953 – Rola Polskiego Towarzystwa Geologicznego w rozwoju geologii polskiej. *Prz. Geol.*, 1 (5): 193–198.
- GOETEL W. 1954 – Polskie Towarzystwo Geologiczne w 10-lecie Polski Ludowej. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 24 (4): 409–419.
- GRANICZNY M., MIECZNIK J.B., URBAN H., WOŁKOWICZ K., WOŁKOWICZ S. 2012 – Losy Państwowego Instytutu Geologicznego w czasie II wojny światowej – wspominając tych, którzy odeszli. *Biul. Państw. Inst. Geol.*, 448: 479–494.
- GRANICZNY M., WOŁKOWICZ S., WOŁKOWICZ K., URBAN H. 2015 – Józef Mrozewicz. Pierwszy Dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego. *Państw. Inst. Geol.*, Warszawa.
- HARAŃCZYK C. 1971 – Pięć lat Sekcji Geozy Złóż Rud PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 346.
- HORWITZ L., RABOWSKI F. 1930 – Przewodnik do wycieczki Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Pieniny (18–21 V 1929 r.). *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 6: 109–155.
- JAMKOWSKA E., DZIOBA T. 1971 – Koło Ziemi Lubuskiej PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 344.
- KRAJEWSKI S. 1953 – Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–1952). *Prz. Geol.*, 1 (5): 198–206.
- KRAMARSKA R., KOZERSKI B. 2022 – Historia Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 329–333.
- KRONIKA 1953 – Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 1 (7): 331.

- KSIAŻKIEWICZ M. 1971 – Jan Nowak (1880–1940). *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 41 (1): 42–44.
- KUTEK J. 1971 – Sekcja Stratygraficzna PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 348.
- LABUS M., SIKORA R., STRZEMIŃKA K. 2022 – Historia Oddziału Górnośląskiego PTGeol. *Prz. Geol.*, 70 (4): 319–325.
- LENCEWICZ S. 1922 – XIII-ty Międzynarodowy Kongres Geologiczny. *Prz. Geogr.*, 3: 1–8.
- ŁASKI J., SOJKA K. 1971 – Działalność Sekcji Geofizyki PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 345.
- ŁUCZEWSKI M. 2010 – Skróty debaty I sesji tematycznej V Kongresu Obywatelskiego pt. „Jaka wspólnotowość Polski w XXI wieku?” [W:] Szomburg J. (red.), *Jaka wspólnotowość Polaków w XXI wieku? V Kongres Obywatelski*. Gdańsk: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Wolność i Solidarność, 28.
- MACIOŚCZYK T., TUREK S. 1971 – Sekcja Hydrogeologiczna PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 349.
- MAGIERA J. 1990 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1989. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 60 (1–4): 195–202.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1946 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego za okres 1945/46. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 14: 243–247.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971a – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 41 (1): 5–30.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971b – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 19 (7): 322–327.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971c – Oddział Wrocławski PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 340–341.
- MIECZNIK J.B. 2017 – O losach polskich geologów. Państw. Inst. Geol., Warszawa.
- MIZERSKA M., GRANICZNY M., MIZERSKI W. 2012 – II Polski Kongres Geologiczny Warszawa, 17–19.09.2012. *Prz. Geol.*, 60 (12): 628–629.
- MIZERSKI W. 2016 – 3. Polski Kongres Geologiczny – Wrocław, 14–18.09.2016. *Prz. Geol.*, 64 (11): 877–878.
- MIZERSKI W., URBAN H. 2004 – Dyrektorzy Państwowego Instytutu Geologicznego w latach 1919–1989. *Biul. Państw. Inst. Geol.*, 410: 17–38.
- NARĘBSKI W. 1971 – Oddział Krakowski PTG w latach 1963–1970. *Prz. Geol.*, 19 (7): 339–340.
- OBERC J. 1967 – Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Sudetach: przegląd postępu polskich badań geologicznych na Dolnym Śląsku. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 37 (3): 277–289.
- OSIKA R. 1970 – Zarys historii Instytutu Geologicznego w latach 1919–1969. *Biul. Inst. Geol.*, 250: 13–30.
- PASSENDORFER E. 1971 – Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 19 (7): 327–338.
- PAULO A. 1972 – Jubileuszowy Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 42 (4): 495–496.
- PAULO A. 1977 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1976. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 47 (4): 649–667.
- PAULO A. 1978 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1977. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 48 (3/4): 599–613.
- PAULO A. 2000 – Osiem lat działalności i dziesięć konferencji Skcji Zoologicznej PTG. *Prz. Geol.*, 48 (1): 19–20.
- PAZDRO Z. 1925 – Sprawozdanie z I Zjazdu Asocjacji Karpackiej. *Kosmos*, 50: 1014.
- PIECZKA F. 1971 – Oddział Gdański PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 342.
- PIOTROWSKI A., SYDOR P. 2022 – Historia Oddziału Szczecińskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 314–318.
- PLOCH I. 2022 – Dzieje Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 300–302.
- RONIEWICZ P. 1971 – Z działalności Oddziału Warszawskiego PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 338.
- RÓZIEWICZ J., RÓZIEWICZ H. 1974 – Z dziejów międzynarodowych kontaktów naukowych Polski w latach 1919–1939. *Problemy Polonii Zagranicznej*, 9.
- RÜHLE E. 1984 – Udział polskich uczonych w międzynarodowych kongresach Geologicznych. *Kwart. Geol.*, 28: 197–219.
- SAMSONOWICZ J. 1948 – Historia geologii w Polsce. Historia nauki polskiej w monografiach, 6. PAU, Kraków.
- SIEWNIAK A. 1971 – Oddział Górnośląski PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 343.
- SIKORA R. 2022a – Pięć lat aktywności Sekcji Badań Strukturalnych i Geozagrożeń Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 346–349.
- SIKORA R. 2022b – Posiedzenia Naukowe Polskiego Towarzystwa Geologicznego w dobie pandemii SARS-CoV-2 (COVID-19). *Prz. Geol.*, 70 (4): 354–355.
- SIKORA R., ŚWIĄDER A. 2019 – Nowa odsłona strony PTG – razem dla nas. [W:] Peryt T. (red.), LXXXVII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego „Osiągnięcia współczesnej geologii w kolebce górnictwa naftowego w Karpatach”. 26–29.06.2019, Czarna. Materiały Zjazdowe: 48.
- SIKORA R., LENIK P., WÓJCIK K. 2019 – PIG-PIB w kolebce górnictwa naftowego w Karpatach – relacja z 87. Zjazdu PTG. <https://www.pgi.gov.pl/aktualnosci/display/11612-pig-pib-w-kolebce-gornictwa-naftowego-w-karpatach-relacja-z-87-zjazdu-ptg.html> (dostęp 13.01.2022 r.).
- SKOCZYLAS J. 1985 – Rozwój poznania budowy geologicznej Polski w latach 1918–1939. Badania geologiczne, ich organizacja oraz związane z nimi problemy ochrony przyrody nieożywionej. Ossolineum. Monografie z dziejów nauki i techniki, 133.
- SKOCZYLAS J. 2009 – Drogi i bezdroża początków geologii Polski niepodległej. *Prz. Geol.*, 57 (5): 364–369.
- SKOCZYLAS J. 2018a – Początki organizacji badań geologicznych w okresie międzywojennym. W 100-lecie odzyskania niepodległości. *Prz. Geol.*, 66 (11): 663–666.
- SKOCZYLAS J. 2018b – Wkład polskich geologów do współpracy międzynarodowej w latach 1918–1939. W 100-lecie odzyskania niepodległości. *Prz. Geol.*, 66 (11): 667–672.
- SKOCZYLAS J. 2022 – Dzieje Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 326–328.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1928/29. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 6: 409–415.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1932/33. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 9: 301–308.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1934/35. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 11: 133–140.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego za rok 1936/37. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 13: 272–276.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego za okres 1945/46. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 16: 243–247.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1946/47. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 17: 19–24.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1950/51. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 22 (4): 524–526.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku administracyjnym 1954/55. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 25 (4): 387–391.
- SPRAWOZDANIE z XXX Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Dusznikach (Ziemia Kłodzka), 1958. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 27 (1–4): 221–226.
- SPRAWOZDANIE z XXXII Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Geologicznego w tatrach i Podhalu w 1959 r. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 30 (4): 347–350.
- STATUT Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie, 1923. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 2: 103–107.
- STATUT Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie, 1955. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 56: 213–220.
- STUDENCKA B. 2022 – Historia Sekcji Paleontologicznej Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 334–340.
- SZAJNOCHA W. 1923 – Przekrój warstw karpackich między Ustroniem a źródłowskimi wisy pod Magórką i Baranią. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 1: 1–20.
- SZUNKE M., KOWALCZEWSKI Z. 2006 – Zjazdy naukowe Polskiego Towarzystwa Geologicznego w regionie świętokrzyskim. *Prz. Geol.*, 54 (6): 509–512.
- ŚLĄCZKA A. 1971 – Sekcja Sedymentologiczna PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 347.
- ŚLĄCZKA A., SIKORA R., WAŚKOWSKA A. 2022 – Sto lat międzynarodowej współpracy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 282–291.
- ŚWIDERSKI B., KONIOR K. 1939 - Pismo do Zarządu PTGeol z dnia 11 maja 1939 r. *Arch. Nauk. PAN i PAU, Pol. Tow. Geol.*, KI-11, sygn. 17.
- ŚWIDZIŃSKI H. 1964 – Polskie Towarzystwo Geologiczne w XX-leciu Polski Ludowej. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 34 (1): 5–27.
- WAŚKOWSKA A., SIKORA R., STARZEC K. 2022 – Dzieje Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 292–299.
- WIERZBOWSKI A. 2006 – 7. Międzynarodowy Kongres Jurajski – Kraków, 6–18.09.2006. *Prz. Geol.*, 54 (12): 1022.
- WIERZBOWSKI A. 2010 – Dziesięć lat istnienia Polskiej Grupy Roboczej Systemu Jurajskiego (1999–2009) – osiągnięcia i perspektywy. *Prz. Geol.*, 58 (3): 202–205.
- WOŹNIAK P., SIKORA R., LASON K., MARKOWIAK M., HAJSIG J., SZULC J., HAGDORN H. 2011 – Geopark Góra Św. Anny – „król-tułacz” wrócił na stolicę! *Prz. Geol.*, 59 (4): 291–310.
- WÓJCIK Z. 1972 – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kwart. Historii Nauki i Techniki*, 17: 194–196.
- WÓJCIK Z. 1998 – Międzynarodowe kongresy naukowe w Polsce w okresie międzywojennym. *Niepodległość i Pamięć*, 5/4 (13): 75–85.
- ŻELAŻNIEWICZ A., KOWALSKI A. 2022 – Historia Oddziału Wrocławskiego PTGeol w latach 1970–2021. *Prz. Geol.*, 70 (4): 307–313.
- ŻELECHOWSKI W. 1925 – Działalność Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1923–25. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 2: 94–102.

Ryc. 1. Zdjęcie grupowe uczestników LI Zjazdu w Zakopanem (13–16.09.1979 r.) – wśród nich niektórzy z przyszłych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Geologicznego. 1 – Jan Kutek, 2 – Wojciech Narębski, 3 – Piotr Roniewicz (organizator zjazdu), 4 – Andrzej Ślęczka, 5 – Ryszard Gradziński, 6 – Andrzej Paulo, 7 – Tadeusz Peryt. Fot. z arch. PTGeol

Fig. 1. Group photograph of participants of the LI Meeting in Zakopane (September 13–16, 1979) – among them are some of the future honorary members of the Polish Geological Society. 1 – Jan Kutek, 2 – Wojciech Narębski, 3 – Piotr Roniewicz (Meeting organizer), 4 – Andrzej Ślęczka, 5 – Ryszard Gradziński, 6 – Andrzej Paulo, 7 – Tadeusz Peryt. Photo from the PGS Archives